

Sõjaasjanduse ajakiri

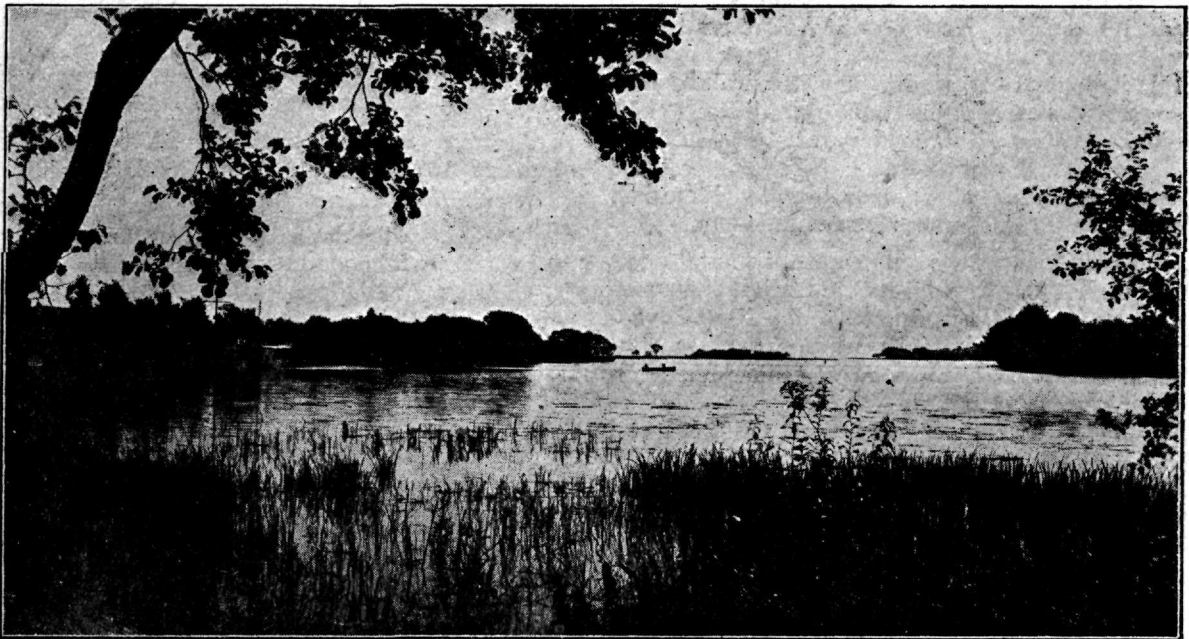
SÕDUR

№ 23/24.

Laupäeval, 20. juunil 1925.

VII aastakäik.

PEIPSI.

MEIE IDAPIIR.

S/L. „TARTU“ ÜHES ILUSAMAS JA VAIKSEMAS PEIPSIÄÄRSES
SADAMAS.

Mõtteid Rootsi 25. mai 1925 a. riigikaitse seaduse puhul.

Roomlased arvasid, et rahu aluseks on valmisolek sõjaks: si vis pacem, para bellum. Rahuarbastuse nimel kui suured nii väikesed riigid suurendasid enne Ilmasõda (1914—1918. a. sõda) sõjavägesid ja relvastust. Elu näitas, et ainult sõjaks valmisolekuga ei saa ära hoida sõda. Ilmasõja vältel kasvasid sõjaväed ja relvastus paljudes riikides seni kuulmata arvudeni. Ilmasõja järele valdas rahvaid tung kestva rahu järele ja loodeti (ning loodetakse) kestvat rahu saavutada väevähendamise ja lepingutega. 1914—1918 a. sõjast osavõtnud suurriigid, kes palju kannatanud sõjaraskuste all, on astunud tegelikke samme desarmeerimise alal, kutsudes kokku konverentse ja luues komisjone selles küsimuses Rahvasteliidus. Üldist kokkulepet desarmeerimise alal ei ole seni saavutatud. Suur sõjavägi ja moodne relvastus nõuab rahvalt suuri kulusid. Need kulud tunduvad eriti rasketena väikestes riikides ja sellepärast oleksid just väikesed riigid, kes tervitaksid nüüsgust desarmeerimist, mis kindlustaks kõigile kestva rahu. Väikestest riikidest — Daani, Norra ja Rootsi astusid tegelikke samme desarmeerimise alal, äraootamata lõpulikke otsusi selles küsimuses suurriikide poolt.

Rootsi riigipäeva mõlemate kodade poolt 25. mail 1925 a. vastuvõetud riigikaitse seadust võiks ühtlasi nimetada ka Rootsi väevähendamise seaduseks, sest uue seaduse elluviimisega väheneks Rootsi sõjaline jõud senisest $\frac{2}{3}$ võrra. „Militär-Wochenblatt“ nr. 46 — 11. VI. 1925 a. on anonüüm autor Rootsi 25. V. 1925 a. seaduse kohta sõna võtnud ja leiab, et kõne all oleva seadusega ei ole riigikaitse suhtes mõõtu peetud, on satunud äärmusse. Autor leiab, et moodne „desarmeerimise palavik“ on eriti tabanud germaani tõugu rahvaid, kuna romaani- ja slaavitõugu rahvad endiselt relvades püsivad ja mõningad, nagu N. Venemaa, koguni sõjaväge ja relvastust suurendab.

N. Venemaa on senini olnud tõkkeks üldise desarmeerimise küsimuse soodsas lahendamises. Skandinaavia riigid (Daani, Norra, Rootsi), viies läbi radikaalseid seadusi riigikaitse alal, ei näi arvestavat N. Venemaaga, kui võimaliku hädaohuga nende rahule,

Rootsi 25. mai 1925 a. riigikaitse seaduse elluviimisega on vabatahtlikult loobunud enesekaitsest sellel määral, mis temale võimaldaksid rahvaarv ja riigi majandusline seisukord.

Selgituseks mõned arvud rahuaegsetest koosseisudest ja teenistusest Rootsi sõjaväes „Militär-Wochenblatti“ järele:

Rootsi sõjaväes oli 1914 a.: kompaneid 364, eskadroone 50, batareisid 83, diviise 12.

Väljaõppeaeg (päevades): jalgvägi 250, ratsavägi 281, suurtükivägi 281, üliõpilastele 400.

Aastane noorte kontingent 40 tuhat meest: ohvitseri 2657, üleajateenijaid 1972.

Rootsi sõjaväes saab olema 25. V. 1925 a. riigikaitse seaduse järele: kompaneid 122, eskadroone 13+4 tehnilist esk., batareisid 39, diviise 4.

Väljaõppeaeg (päevades): jalgvägi 90, ratsavägi 140, suurtükivägi 140, üliõpilastele 230.

Aastane noorte kontingent 24.358 meest: ohvitseri 1677, üleajateenijaid 1022.

Ülaltoodud arvud näitavad, et Rootsi on otsustanud vähendada koosseise ümarguselt $\frac{2}{3}$ võrra ja lühendada väljaõppe aega umbes $\frac{1}{2}$ endisest. Väljaõppeaja lühendamine mõjub sõjaväe väärtuse peale.

Rootsi sõjaväe vähendamine pahandab „M. Wochenblatti“ artikli autorit, sest sakslased on seni arvestanud Rootsiaga kui sõbraliku „germaani tõugu rahva“ riigiga.

Iga Eesti kodanik tervitab desarmeerimise küsimuse soodsat lahendamist, kuid ei lepi mõttega vabatahtlikult loobuda kaitsest igal ajal ja kõikide abinõudega seni kui ei ole eemaldunud tarvidus selleks, pidades alati meeles, et iga rahva ülim au ja õnn on kaitseda oma olemasolu.

Ei tahaks uskuda, et Rootsi rahvas kui vana ja kuulsate sõja-traditsioonidega rahvas ei leiaks 25. V. 1925 a. riigikaitse seaduse kõrval teisi abinõusid (Küti seltsid, Kaitseliit jne.) oma riigikaitseks ja ei arvestaks tõsiselt hädaohuga, mis väikeste rahvaste olemasolu varitseb sõjaka Venemaa näol.

1. detsembri sündmused Eesti kommunistide valgustusel.

1-se detsembri avantüüri eeltingimiste, käigu ja tagajärgede hindamisel on N. Venemaa asuvad Eesti kommunistide juhid omavahel viaelustesse sattunud.

J. Anvelt, H. Pöggelmann, R. Vakmann, O. Räästas j. t. püüavad „Klassivõitluse“ (Kominterni Eesti sektsiooni häälekandja) veergudel tõendada, et moment väljaastumiseks olnud õieti valitud ning organiseerimine ja ettevalmistused otstarbekohased, kuna kaotus tulnud ainult väiksemate taktiliste vigade tõttu.

Vastupidiselt neile seletavad aga J. Palvadre, P. Peterson ja teised „Edasi“ (V. K. P. keskk. ja Põhja-lääne büroo Eesti sektsiooni häälek.) veergudel, et 1-se dets. väljaastumine kandnud vandeseltsliku iseloomu ja just selle tõttu olla ka riigipöörde katse ebaõnnestunud.

Sisuliselt on need viaelused harilikud sõnakõlksutamised ja kobamised oletuste vallas, kuid viaeluse tuhinas on mõlemad pooled siiski niisuguseid asju välja lobisenud, mis nende poolt varem ettetoodud väited ümber lükkavad. Selles mõttes ei ole huvitusetu mõningaid 1-se dets. sündmustesse puutuvaid avaldusi vaadelda.

Mis põhjusel tekkis 1-se detsembri mäss?

Esimeses meeelhärmas Tallinna mässu katse ebaõnnestumise üle kinnitas „Edasi“ (3. dets. 24): „Ülesastumine Eestis ei ole otsekohe ühenduses viimase kommunistide protsessiga Tallinnas“. Kuid samal päeval ilmunud „Pravda“ toob pealkirja all: „Provotseeritud mäss“ juhtkirja, milles kirjeldatakse aga, et Tallinna mäss olla Eesti võimude poolt valjude otsustega 149 protsessis jesuiitlikult välja kutsutud. Leht kirjutab: „Nähtavasti oli Eesti kohtule „ülevalt poolt“ kästud vali olla, et mässu välja provotseerida ja kommunistlikke parteid sundida võitlust algama just sel silmapilgul, kui seda tahab kaval ja vihane vaenlane — nimelt siis, kui ette teada, et partei löödud saab“, ning isab seifele pateetiliselt juure: „Vaat, kuidas tehakse ajalugu“. Umbes samas mõttes kirjutab ka J. Steklov „Isvestijas“ (4. XII. 24 a.) ainult täiendusega: „Täitsa selge, et mäss plahvatas äkki ja ürgjõuliselt“. Steklov peab aga mingil põhjusel veel märkima: „Muidugi leidub asjaarmastajaid, kes selgi juhtumisel vana laulu kordavad Moskva kihutusest... Kuid ometi on täitsa selge, et sündmused ainukeseks süüdlaseks on Eesti valitsus... Hiljutine kohus 149 kommunisti üle, mille järele otsekohe mäss plahvatas, kõneleb sellest küllalt selget keelt“.

Kominterni täidesaatva komitee üleskutses, mis avaldatud Petrogradi ajalehtedes 11. dets. 1924 a., kirjutatakse samuti, et Tallinna mäss olnud kodanlaste poolt provotseeritud. Sündmustest enestest räägitakse: „Töölised võitlesid kui lövid“. J. Anvelt kinnitab oma kirjelduse algul „Miks meie kaotasime“ („Klassivõitlus“ Nr. 52): „... „võitlev töölisklass peab 1. detsembri sündmusi tundma“ ning ütleb selgel sõnal: „Eestis ei olnud veel hulkade loodusjõulist ülestõusu“. Tuues 9 punktis ette need rahvakihid ning kihikesed, kellede poolt tema on lootnud mässu puhul abi saada, räägib Anvelt: „Need olid meie olefused, millede põhjal meie juba läinud kevadel hakkasime sõjariistus ülestõusu ettevalmistama“. Seega kinnitab mässu juht ise selgel sõnal, et 1-sel detsembril ei olnud ei töölisklassi ürgjõulist ülestõusu ega saanud seda ka Eesti valitsus provotseerida, sest 149 protsess peeti 1. a. novembril kuul, kuna sõjariistus väljaastumise ettevalmistused on alanud juba 1. a. kevadel. Mispärast 1-se detsembri putschi juhid oma lõöksalkadega sõjariistus välja astusid, selle kohta kirjutab J. Anvelt („Klassivõitlus“ Nr. 52): „1924 a. sügisel olime meie jõudnud seisukorda, kus embkumb meie ees seisis: kas minna sõjariistus võitlusele, või sellest kõrvale põigelda ja mõju hulkades kaotada, saada sõnategijate parteiks... Aga kas tegi näit. Saksamaa

Kompartei õieti, kui ta 1923 a. võitlustest tagasi pörkas, kas päästis ta sellega partei autoriteedi?“ — Seega tunnistab mässujuht ise, et lõöksalgad saadeti sõjariistus välja võimu võtma selleks, et kommunistlike partei mõjuvõimu alal hoida. Mitte töölisklassi tahtmisega ega arvamisega pole siin tegemist, vaid grupi avantüristide sepitsusega, kes oma mõjuvõimu nägid kaduma. Isegi „Edasi“ meestele näikse sarnane teguviis juuksed püsti ajavat, ning sealpoolt noomitakse isalikult putschi korraldajaid: „Ei maksa mägida surnukehadel ega kannatava töölise turjal... Tööline teab oma koha ja teda on praegu raske ninapidi labaselt vedada, kui ehk mõnigi tahab“ („Edasi“ Nr. 38).

Kes olid putschi korraldajad?

Kogu enamline ajakirjandus on järjekindlalt üle ilma pasundanud, et Eesti töörahvas 1-sel detsembril sõjariistus uulitsale tormas kodanluse ikke alt vabaneamiseks. Samuti korrutavad seda „Edasi“ ja „Klassivõitlus“, kuid viimaste veergudel leidub ka teistsuguseid väiteid. J. Anvelt kinnitab paatosega („Klassivõitlus“ Nr. 52): „Mitte töölisklassi aktiivse (osa- võtmise) puudusega ja sõjaväe klassiteadvusetusega ei saa 1. dets. lüüasaamist seletada. Kes seda teeb, see võltsib tõsiasju“. Kuid sealsamas peab sama Anvelt ise tunnistama: „Meie partei vastutavad tegelased ei olnud fantaseerijad ega arvanud, et niipea kui mõni pauk kõlab, siis töölisklass huljana uulitsale tormab ja sõjariistu nõudma ning nõutama hakkab, kuna sõdurid kohe muusikaga ja punaste lippudega neile appi tõttavad. Nii ei ole, ega saagi olla... Peab tunnistama, et meie nõrgemaks punktiks jäi sõjaväeline organisatsioon... Meie suurem strateegiline reserv olid tööta töölised, — sedasama ehituse ja muud endised vabrikutöölised, kes suvel endid põllu-, metsa- ja teistest juhuslistest tööstest toitsid... Ainult võltsija ütleb, et meie neist hulkadest toetust ei oleks saanud“. Nii peab mässujuht ise tunnistama, et töölisklass, kui niisugune, mässust pole osa võtnud, sest „nii ei ole, ega saagi olla“ — vaid töolistelt on ta ainult lootnud abi saada ja alles sel ajal, kui riigipööre oleks teiste jõudude poolt juba läbi viidud.

„Edasi“ Nr. 54 tunnistab aga otsekohele: „Kahjuks peame ütlema: töörahvas ise jäi Eestis 1. dets. passiivseks pealtvaatajaks“. Kes aga riigipöörde pidid läbi viima, selle kohta räägib Anvelt, et neil olla korda läinud pöranda all umbes 400 isikut võitlussalkadesse koondada, kelledest väljaastumise silmapilgul aga kõiki kätte pole saadud. J. Palvadre, arvustades „Klassivõitluse“ ümber koondunud grupi (Kominterni Eesti sektsiooni tegelased — 1-se dets. avantüüri organiseerijad) tegevust ja nende poolt toodud väiteid, kirjutab: „Pöggelmann ja Anvelt võtavad salgad — revolutsiooni jõud — töolistest, konspireerivad nad, annavad sõjariistad kätte ja saadavad võimu võtma, töölise mass ei tohi sellest teada, — salanõu täies ulatuses... Samane seisukoht on osakene trotskismist ja 99% blankismist“ („Edasi“ Nr. 78). Seega mitte Eesti töölisklass pole 1-se dets. väljaastumist toimetanud, vaid pöranda all organiseeritud ja hästi konspireeritud vandeselts. Selle vandeseltsi isiklike koosseisu jätvad meie kommunistlikud suurused targu toomata, kuid mõõdamines märgib Anvelt siiski „Seltsimehed, kes võitlussalku tegelikult kohtadel juhtisid, olid hea kooli välja-kodusõjas läbiteinud“. Siin oleme 1-se dets. vandeseltsi päälükuga ühel arvamisel: 7 aasta jooksul Sarmaatia lagendikul asuvate rahvaste seas kommunismi põhilauseid tule ja verega elluviies, oli neil (lõöksalkade juhtidel) võimalus välja-kodusõja isearlustega põhjalikult tutvuneda, kuid see tegevusala et tee neid veel Eesti töörahvaks. Selleks, et 1-se dets. vandeseltsi võitlussalku juhtida — pidid

nad üle piiri Eestisse tulema. Kui kõigele sellele veel juure lisada Anvelti ütelnud: „Meie partei... meie olemasoleva, ... ei eksinud meie j. n. e.“, ning: „Eks ole paljudki oodanud E. K. P. keskkomitee ja nende liikmete väljaastumist oma arvamistega 1. dets. ülesastumise kohta, kes tegelikult teda juhtisid“ („Edasi“ Nr. 72), — siis on eelpool toodud küsimuse kohta pilt küllalt selge: Kominterni lahutamata osa E. K. P. (Kominterni statuudi kohaselt moodustab iga maa komm. partei — kominterni sektsiooni) organiseeris 1-se detsembril vandeseltsliku sõjariistuse väljaastumise. Selleks olid pööratud all igasugustest seltskonna jätistest võtlussalgad loodud, keda juhtisid ülepiiri tulnud sõjaväelised „spetsid“.

Missugused olid mässu eeltingimised.

Enamine ajakirjandus hõiskas kogu läinud aasta, kuidas Eesti töörahvas revolutsiooni vaimustuses põlede, ja sealtpoolt oodati pikisilmi, millal see leegitsema lööb.

J. Anvelt asub küsimuse juure konkreetsemalt ja loeb („Klassivõitlus“ Nr. 52) 9-s punktis üles need raha kihid ja kihikesed, kellele poolt tema lootnud abi saada, samuti ka tundemärgid, millele tema oma lootused on rajanud.

Anvelti kirjelduse järele olla.

1. Kommunistlike partei lipu all olnud määratu enamus tööstustöölisest. Tallinnas, Narvas jne. olnud suurem osa neist tööta. Nad olnud suurel osal valmis partei kutsel uulitsale ilmuma, sest 3. augustil ilmunud nad ka meelevaldusele.

2. 99% töölisorganisatsioonidest olnud kommunistide juhtida.

3. Maa töörahvas olnud pöörde poolt, sest pole maksudega nõus olnud.

4. Kesktalupojad olnud ükskõiksed.

5. Suur osa riigiteenijatest olnud ükskõiksed, ja nende vastaseid nende hulgas ühevõrdsest.

6. Linna väikekodanlusel puudus endine isamaaline vaimustus, sest maksud olla suured olnud.

7. Sõjaväes olnud laialdane organisatsioon, sest seal laotatud lendlehti laiali.

8. Kodanlus olnud omavahel tülis ja kaitseliit ainult paberil.

9. Välispolitseist olnud üks kolmandik töörahva poolt.

Kõige selle juures ei ole aga Anvelt isegi kindel, sest ta lisab juure: „Need olid meie oletused“.

See pilt läheb aga veel kurvemaks, kui ta kirjutab: „Peab tunnustama, et meie nõrgemaks küljeks jäi sõjaväeline organisatsioon.... Meie ei lootnud, et see kiht (töölised) kohe, kui võitlusest kuuleb, töö viskab ja otsima hakkab.... Tallinna vabrikute on järele jäänud ainult surnuaiad, kus Judenitshi põhjaläinud armee mehed vahti peavad“, ning töölisorganisatsioonide kohta: „1-se detsembril ajal olid need küll enamasti sulatud“.

„Edasi“ mehed ei usu aga seda kõike sugugi. Sealt poolt kurdetakse: „Meid huvitab ainult see määratu enamus arvudes. Kahjuks ei anna J. Anvelt, ei tea miks, selle arvu üle kindlat vastust... Lugejal tekib paratamata raske segadus, raskem veel, kui oli selle kirjatüki kokkuseadmisel J. Anveltil, kus püütakse näidata seda, mida olemaski pole“, ning tähendatakse ironiliselt: „Siin olid suurepäralised eeltingimised!?“ Sama lehe 72 numbris küsitakse kihvitselt: „Aga miks nad siis välja ei astunud, kui kõik nii oli?“ Ning mõni päev hiljem vastab J. Palvadre: „Need faktid on kõik õiged, kuid õige ei ole ainult see, et rahvas aktiivseks revolutsiooni võitluseks valmis oli... Rahulolematusest ei olene veel aktiivne väljaastumine, lendlehe lugemine ei ole tõenduseks, et lugeja on valmis oma elu revolutsiooni eest ohverdama, demonstratsioon ei ole revolutsioon j. n. e. j. n. e.“ („Edasi“ Nr. 78).

Nii jõuavad ka meie kommunistid selles küsimuses otsusele, et Eestis revolutsiooniks eeltingimisi ei olnud ja kõik oletused sel alal olid põhjendamatud. (R. Veimeril oli nähtavasti siiski õigus, kui ta kinnitas, et kommunistid tarvitavad raha eest töötavaid agente, ning need tikkunud alati liialdama ja kogu olukorda roosilisemates värvides kujutama, kui ta tegelikult oli).

(Järgneb).

kl.

Maskeerimise mõte vormi ajaloos.

Aastasajad läbi armastati tarvitada võitlevate poolte eraldamiseks väga kirjuid vorme. Nende heredust piirati ainult üksikutel juhtumistel, näiteks ootamata kallaletungide puhul, kus läikivad osad lehtedega, rohuga jne. kaeti või talvel valged „lumesärgid“ selga tõmmati. Kuid sellevastu oli ümbrusega sobiv roheline värv jahimeestele ja metsnikkudele ammugi tuttav ja tarvitusel loomadele ja lindudele tähelepanematult juurdehilimiseks.

Kui Saksamaal kuningas Friedirch II 1740 aastal oma metsnikkude personaalist moodustas jalgsi jäägrite rügemendi nimelise valitud väeosa retkide ja partisaansõja jaoks, siis kasutati meeste riietamisel neid kogemusi. Nad said rohelised kuued, kollased nahkpüksid ja pruunid nahast padruniranitsad. Roheline põhivärv on Saksa sõjaväes püsinud hilisemates jäägrite ja küttide pataljonides ja prints Georgi rügemendis nr. 108, ning kaitsevärvi roheliste teisenditena on ta kuni ilmasõja lõpuni alal hoidunud. Samal ajal nagu Preisimaalgi, tekkis maskeerimise mõte ka teistes maades, näiteks Austrias, kus väli-jäägrid seitsmeaastasest sõjas kandsid hallist kalevist roheliste lisandustega kuubesid ja veste. Württembergis tekkis kaitsevärv 1899 a. Scharffensteini jäägrite kompaniis. Schveitsi kütid kannavad veel tänapäev tumerohelisi kuubesid musta kraega ja varukaümbrikudega.

1866 aastal anti Preisi Maini armeele käsk kiivrite metall kullid mustaks värvida. 1882 a. said Vene-maal kõik väeligid savihalli sineli. Umbes samal ajal hakkas kõikidest sõjavägedest läikiv hiilgus kaduma. Maskeerimise põhimõte pääsis maksvusele ka ratsaväe hobuste värvi valikul.

Buuride sõja kogemused võeti Saksamaal arvesse küttide väeosa riietamisel: nad said hallid kuued ja püksid värviliste varukaümbrikutega ja pruunid nahast rakmed.

Selle ajani korjatud ja Vene-Jaapani sõjas tõestatud kogemuste põhjal riietati Saksamaal 1905 a. kolm jalgväe pataljoni katseks kaitsevärvi vormidesse. Kraed ja varukaümbrikud olid veel punased, nõõbid läikivad. Katsete tulemus oli, et varsti peale seda, 1909 aastal see vorm, kuid nüüd juba üleni hall ja matt-nõõpidega terves Saksa sõjaväes tarvitusele võeti. Kuid need riided jäeti ladudesse tagavaraks sõja ajaks. 1901 aastal uuesti moodustatud ratsajäägrite rügemendid said kaitsevärvi vormi ka rahuajal kandmiseks, samuti ka kuulipildujate osad. Nahk rakmed olid neil pruunid. Erilised riided sõja ajaks võeti umbes samal ajal tarvitusele ka kõigis suurtes sõjavägedes, kusjuures põhivärv valiti kodumaa maastiku põhitooni järele: Venemaal — oliivroheline, Austrias — rohekas-hall, Prantsusmaal — hallikas-

POOLA — EESTI.

Eesti Vabadusristide annetamine Poola riigimeestele Eesti saatkonna ruumides Varssavis.

Käesolev päevapilt kujutab Poola riigitegelasi ja ohvitseri, kelledele hiljuti meie Varssavi saadiku Dr. Leppik'u poolt Eesti Vabadusristid üle anti. Vabadusristide annetamine langes ühte ajaga, mil meie riigikogu liikmed Poolas külaskäigul viibisid. Teatavasti annetati Vabadusristid Poola endisele riigipeale, välis- ja sõjaministrile, ning mõnele seimi ja senati liikmele.

Käesoleval päevapildil seisavad pahemalt poolt: kapten Talikovski, kol.-leitn. Bajer, kapten Finterhoff, välisministeeriumi diplomaat. protokoll juhataja Przewdziecki, Eesti saadik Varssavis Dr. Leppik, komander Stankiewicz, endine Poola saadik Eestis Dobrzynski, kol. Kutrzeba, kol. Zuk ja Eesti sõjav. attaché kol.-leitn. Jakobsen.

sinine (hiljem khaki), Itaalias — sinakas-hall, Inglismaal — khaki ja Ühisriikides — savihall.

Esimesena varustas kogu oma jalgväe kaitsevärvi hallide riietega rahu ja sõja ajaks Norra 1908 a. Jaapanis teostati sama põhimõtte kõikide väelike juures. Tähelepanuväärt on asjaolu, et Jaapanis ka auastmete tunnismärgid ühtlasel vormil väga väiksed ja ainult lähedalt tähelepandavad on. Sellega on juht, kui niisugune, vaenlase eest varjatud.

1914 aastal pidi Saksa sõjavägi kahjatsema, et see põhimõtte veel läbilõõnud ei olnud. Kuid kõik lahingusse minevad väeosad said uued kaitsevärvi riided. Suurte jõupingutustega läks sakslastel korda ka sel alal mobilisatsiooni eeskujulikult läbi viia. Prantslastel ei läinud see nii kergesti. Kestis veel tükk aega, enne kuni punased püksid kadusid. Kuid ka Saksamaal jäid ikkagi veel püsima kollased nahkgetrid, läikivad pagunid ja akselbandil ohvitseridel ja matt kuldressid allohvitseridel. See suurendas tuntuvalt kaotusi juhtide hulgas esimestel pealetungi nädalatel. 21. juunil 1915 a. antud uued määrused vormi kohta võtsid arvesse muu kõrval ka neid kurbi kogemusi: akselbandid kaotati väliolukorras, hallid pagunid ja tressid tulid metalli asemele, kollased getrid pidi mustaks tehtama. Ohvitserid ja sõdurid

kandsid ühesugust sinelit. 1918 aastal mindi tühtlustamises nii kaugele, et rühmade ülemad pidid kallaletungi ajal kandma sõdurite ranitsaid ja käsigranaatide kotte, mis nende liikumist ja tegevust väga raskendas, ehk küll rühmas hulk sõdureid, nagu kuulipildurid, käskjalad jne. ilma ranitsateta esimesel joonel jooksid.

Praegune Saksa sõjavägi koosneb vabatahtlikudest. Selle tõttu tuli paratamata vormi ilustamise peale rohkem rõhku panna. Kuid riigi rahaline seisukord ei lubanud sõjaväe varustamist kahe vormiga. Tuli otsida kompromissi ja maskeerimise mõttest osaliselt loobuda.

Ka meil ähvardab maskeerimise mõtte kadumina. Läikivad nõobid, läikivad auastmete ja väeosade tunnismärgid ja eriti veel suur kuldne mütsimärk uues kavatsitava vormis on lahingolukorras täiesti lubamatud. Mütsimärgi võib lahingu eel iga kompanii või rühma ülem lasta eest ära võtta, kuid nõõpega ei saa seda teha. Meil on sunduslik kaitsevää teenistus ja vabatahtlikult teenijatele, s.o. üleajateenijatele ja ohvitseridele on antud veel teine vorm, esitvorm. Sellepärast olgu teenistus- või rivivormis, nagu teda viimasel ajal nimetatakse, täielikult teostatud maskeerimise mõte.

Militär-Wochenblatt'i andmetel A. K.

Piirivalve elu Peipsi ääres.

Piirivalve, asudes vahetpidamata piiril teenistuskohuste täitmisel, elab praegu rasketes elutingimustes. Et piirivalve ülesanne on piiri sulgumine, selle teostamine aga Peipsi ääres arvuliselt väikese meeskonna käes on, — siis tundub ka valveteenistus vahel õige raskena. Mida halvem ilm, kangem vihm, tuisk, torm ja pimedam öö, seda hoolsam ja tugevam peab olema valve, sest sarnaste ilmadega on riigivastasel elemendil, kes kardab piirivalvega kokku puutuda, kergem üle piiri teed leida. Öeldakse, et hea peremees ei aja koera ka õue halva ilmaga — piiril on aga siis just see peategevus. Tuleb ette, et sarnase ilmaga peavad valvurid vahetpidamata 4–8 tundi postil olema, et kodanikkude julgeolekut kaitsta. Vahipostil asuja peab alati lahinguvalmis olema, sest muidu võib kergesti mõne „üllatuse“ osaliseks saada. Vahiteenistust kandes tuleb sagedasti liikuda soodes ja vees, põlvini märg; sagedasti tuleb ette, et soodes vajub valvur rinnuni porisse, nii et tal kuiva kohtagi enam ei leidu. Valvuril ei ole millalgi püha. Olgu see ka kõige suurem püha — vahiteenistust tuleb ikkagi kanda.

Et teenistuse raskuste juures ka majanduslised olud küllalt rahuldavad ei ole, siis on arusaadav, miks piirivalves teenijad katsuvad mujal koha saamisel piirivalvest lahkuda.

Kordoni meeskond asub sagedasti ühes väikeses toas, kus korralikku ahju ega pliitigi ei ole. Iseäranis raske on naisemeeste-valvurite elu, kes sagedasti perekonnast lahus peavad elama, sest kordonis

ei ole perekonnale ruumi. 1924 a. kevadel oli mitmel pool kordoni ruumides kuni 2 jalga vett. Rannaäärsetes külates ei ole ruumide puudusel sagedasti miski hinna eest rahuldavat korterit võimalik saada. On juhtumisi, kus piirivalve ohvitser 1½ a. ühes toas oma 7–8 liikmelise perekonnaga elas, kusjuures ohvitserile oli antud ainult üks toa nurgake. Et korterite tüürid piiril odavad oleks, ei saa tõendada. Nii maksab üks ohvitser kahetoalise korteri eest, kus ahjud korrapäraselt suitsu sisse lasevad ja katus läbi jookseb, 3000 mk. kuus (muidugi oma kütte, valgustuse ja mööbliga). Sarnastest mõnusustest, nagu elekter, teater jne. ei saa piiril unistadagi. Seltskondlise läbikäimise suhtes tuleb leppida äärmiselt piskuga.

Toiduainete saamine sünnitab piiril sagedasti suuri raskusi. Peab leppima ainult sellega, mis koha peal saada on. Turgusid lähedal ei ole; kohalikkudel elanikkudel on aga sagedasti omalgi puudus ja müüvad aineid ainult hinge hinna eest. Möödunud talvel kannatasid mõned mannermaast eraldatud kordonid pikemat aega nälga, sest toidu tagavarasid ei saadud uuendada — ei olnud juurepääsu, kuna aga suuremaid tagavarasid palk ei võimalda soetada.

Et üldist seisukorda Vene piiril parandada, oleks tarvilik seal, kus kordonid veel ülesehitamata, asuda esimesel võimalusel nende ülesehitamisele ja anda kordonite juurde 2–3 vakamaad aiamaad, mis võimaldaks osa toiduainete saamist omast käest ja vähendaks külasid mööda ainet otsimise vaeva.

S.

Muljed loeng-matkilt.

Kindralstaabi ülesandel korraldati rida loenguid garnisonidele eriväelike tegevuse üle; muuseum leiti ka soovitavaks merijõudude tegevusest ja ülesandeist kohapealseid garnisonisid informeerida, mis otstarbeks merijõududest otsustati lektor välja komandeerida.

See raske ülesanne sai minule osaks ja mai algul algasin matki, suundudes esialgul N. diviisi piirkonda.

Loeng korraldati kahes vahendis, üks kaitseväelastele enam üksikasjalisem ja teine kaitsejõududele enam objektiivsem, teemi peale: „Merijõudude tähtsus riigikaitstes“, kusjuures vaatlusele tulid merijõudude ülesanded, aegloline ülevaade, relvad, side ja ühendusvahendid, taktikaline tegevus, organisatsioon, lahingutegevus ja dessant-operatsioonid, ning meie naaberriikide merijõudude ülevaade. Iga loeng oli kestvusega 2 tundi ja seda selgitasid valguspildid.

*

Pärnu ja Viljandi.

Sõit Pärnu loetakse ebamugavaks, ent kui harva sõita, ei märkagi seda.

Lahkume Tallinnast vilukevadise ilmaga, kuna Pärnu meid vastu võtab juba palava suveilmaga. Rõõmustad — ei ole Eesti ikkagi nii väikene: annab ühest otsast teise 15 tundi sõita, ja ka kliima mitmekesisuse poolest on seda tunda. Tuletab meelde sõitu kevadel Põhja-Venemaalt—Krimmi.

Pärnu on suvihooaja ootel ja ettevalmistusel. Pärnus on tunda kindla korra õhkkonda — oli ju Pärnu esimene, kus N. diviisi ülemal poolt kommunistiline element, kogukondlisest tööst eemaldati. Pärnus on ka juba rohkearvuline kaitsejõud organiseeritud.

Pärnu kaitsevägi on intensiivses noorte ettevalmistuses. Võimaldus tutvuneda lähemalt sellega ja veenduda nois raskeis tingimustes, mida noorte ettevalmistus juhtivale koosseisule esitab.

Pärnust-Viljandi peatub rong kauem Mõisakülas. Kuulsin rongis kõnelevat muinasjutuliselt odavatest Läti apelsinidest, kuid Mõisakülas minul neid kusagilt saada ei võimaldud; vist peletas nende müüjaid minu vorm, milles mind Saaremaal alati .....politseinikuks peeti. Vististi kõige vähem ühist on meriväe vormil sellega vast ehk see, et enne meriväes lühikest mõõka, kortikut, kanti kuna seda nüüd politsei kannab.

Viljandi jätab äripäeval sügava mulje mulgi laiapärasest temperamendist. Igalpool autode liikumine. See on isegi suurem, kui Tallinnas. Räägiti, et Viljandis autod nii odavad olla, et keegi enam jala ei käia, vaid ka kõige lühemaks käiguks autot tarvitada. Sõiduvõimehi silmata õige vähe, just kui New-Yorkis.

Ka Viljandi ohvitserkond on teistsugusem, enam Viljandimaa pärane ja temperamentsem...

Viljandis tuli lühidalt kõnelda, sest seal olid tähtsamad askeldused käimas eesoleva invaliidide päeva ettevalmistuseks.

Mis Viljandis tõsiselt võetud oli, see on kaitsejõud. Oli võimalus teda tema täies koosseisus näha marsil, mis sügava mulje jättis oma ratsa, jala ja tehnilise (jalgratta ja mootorratta) osadega.

Ka Viljandis on soe suvine ilm, mis ahvateleb daame heledaisse värvesse riietuma.

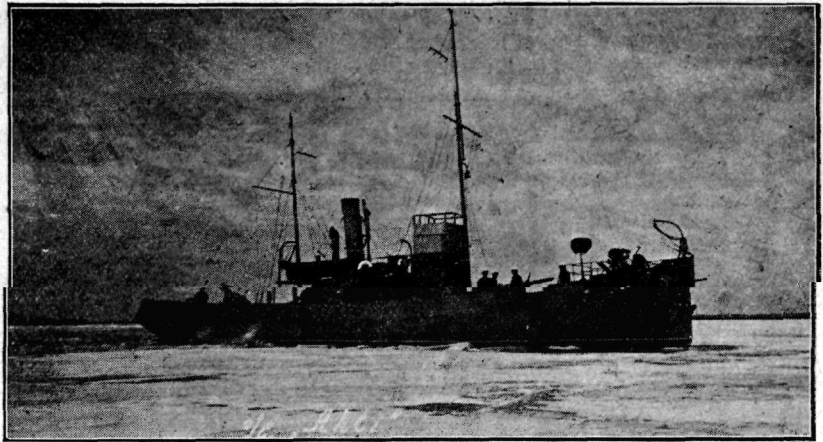
Keskpäeval algab sõit pealinna poole ja mida lähemale sellele, seda külmemaks ja külmemaks muutub, ning saabudes sinna, satud sama vilu kätte, nagu 3 päeva tagasi, enne siit lahkumist.

*

Ida piir.

Meie Peipsi laevastiku divisjoni kuuluv s/l. „Aiti“ Peipsil.

Narva — Rakvere.

Mõni päev hiljem jätkub matk Narva. On teine maa ja ilm. Kui kitsaropaline juba lahtiste aknatega liikus, on siin need veel kinni, isegi liistud ees.

Saabun esimest korda meie „Verduni“ tema sõja-jälgedega, piirilinna ilmega ja masendavat pilti pakkuva loodusjõu koguga — kosega, mille kallal on palju mõtteid, ideid ja kavatsusi mölgutatud, kuid seisavad isegi praegu — sealolevad turbiinid, surmavaikus valitseb suurtes hoonetes ja ärakasutamatu veerevad tuhanded hobujõud üle tammi mere poole, täites seal jõesuud, mida jälle alaliselt puhastada tuleb.

Kaitseväes ollakse kibedasti tegevuses noorte ettevalmistusega. See ülesanne omab siin eritähtsuse ja siin mõistetakse ka merijõudude tähtsust hinnata — koostevuses jalgväega tarvilisel korral, mis väljendus aktiivsest huvist, millega loengust osa võeti.

Tundub uudne õhkkond, linn paistab tühjana ja võõrana, igalpool kuulub Vene keelt. Vanad narvalased püüavad küll tõendada, et „kirpitsi savodi truba“ ja „parahodi priistan“i keel kadumas on, kuid seda asendab nähtavasti nüüd puhas Vene keel.

Võimaldus kohata vanu sõpru ja kuulda nipet-näpet kohalikust olukorrast. Palju huvitavat jutustatakse 1. detsembri sündmuste aegist. Kahju, et see ei küünninud Sõduri“ veergudeni.

Jätab parima mulje veendumus, et meie „Verdun“ väärilistes kätes on — kompaktse ja sisemiselt kindla siduvusega kaitsejõu käes.

*

Rakveres — turupäev, liikumine ja askeldamine, mis vääriline Viljandile.

Rakvere on meie kaitseväge häll, kuna siin kasvas ja võrsus I Eesti polk. Noil aegil tuli minul Eesti Sõjaväelaste büroo ülesandel siin tihti käia. Ka nüüd leiari siin vähe, mis väliselt muutunud oleks. Kokkupuutudes endiste kaitseväge organiseerimisaja tegelastega, mälestame alati noid huvitavaid, ootusrikkaid ja muutlikke aegu, kus ihu ja hingega oldi tegevuses suure ülesande — meie rahvusliku väe moodustamise juures.

Ka praegu püsib see tunne Rakvere garnisoni vastu. Hiljuti, peale 1-se detsembri juhtumisi, osaks saanud soe osavõtt meie kaasvõitleja kapten-major Stern'i matustest tõstis meil eriti suurt sümpaatiat 5. rügemendi ohvitserkonna vastu.

Ka nüüd ollakse siin huvitatud merijõududest ja mõlemile loengule — esimene ohvitseridele ja teine kaitseväelastele, — ilmuti täies koosseisus. Turupäeva tõttu puudusid viimasel loengul kaitseleitlased, kuna loeng liig vara oli.

Lgs.

(Järgneb).

Läti sõjalaev „Virsaitis“ meie sadamaid külastamas.

Möödunud aastal külastas meid Läti sõjalaev „Virsaitis“, mis veel pealinnalastel hästi mees. „Virsaitis“ on praegu Läti ainuke sõjalaev — vahilaeva tüüpi (endine Saksa traaler), veeväljasurvega 525 tonni (meie suurem vahilaev „Laine“ on 200 tonni) ja 1921 a. remonteeritult uuesti vette lastud.

Tänavuaastane küllasõit ei olnud ametlik, vaid „Virsaitis“ viibis meie vetes õppesõidul, kuna meie veed selles suhtes enam soodsamad.

4. juunil ilmus „Virsaitis“ Muhu väina ja pärast sõitis Rohusadamasse, ning sealt edasi samal päeval Haapsalu reidile, kuhu temale meie kohaliku side-rajoni ülem mootorpaadil vastu sõitis ja ta sadamasse juhtis, kus laev ööd oli.

5. juunil kell 3 lahkus „Virsaitis“ Haapsalust, et edasi minna Tallinna, kuhu samal päeval kell 10 saabus.

Reidile sõitis mootorpaadiga meie merilaevastiku divisjoni adjutant laevale vastu, kes tema sadamasse juhtis, kus ta tollimaja ette asus.

Sadama suhu oli selleks ajaks ankrule asunud meie kahurlaev „Lembit“, kes siis möödasoitva Läti sõjalaevaga tervitusi vahetas.

Samal päeval sündis harilik viisiite vahetamine, kuna laupäeval 6. juunil kell 2 p. l. Läti sõjaväe esitaja juures eine oli, millest osa võtsid Läti merijõudude juhataja meriväe-kapten Kayserling, „Virsaitise“ komander kapten-major (komand-kapteinis) Bredis ja teised Läti meriohvitserid, kuna meie poolt olid merijõudude juhataja meriväe-kapten Salza ja staabi ülima kohustetäitja kapten-major Masik.

Samal päeval kell 17 oli vastuvõtmine „Virsaitisel“, kus viibisid meie merijõudude juhataja ja staabi ülem, ning Läti saatkonna liikmed.

Samal päeval kell 18 oli s-s „Spordi“ väljal meie sõjalaevastiku ja Läti sõjalaeva meeskondade vaheline võistlus umbes 1500 pealtvaatajaga, kus viibisid ühtlasi meie ja Läti merijõudude juhatajad, „Virsaitise“ ohvitserid ja meeskond, ning Läti saatkonna liikmed. Võistlus lõppes 2:0 (0:0) meie kasuks.

Samal õhtul viibisid Läti ohvitserid seltskondlikus majas ballil ja meeskond „Sõdurite kodus“ pidul.

Pühapäeva hommikul käidi meie meriväe baasi töökodasid vaatamas.

Kell 11 sõitsid Läti ohvitserid meie merijõudude juhataja, staabi ülema k. t. ja merikindluste ülema saatel Aegna saarele meie merikindlustega tutvunema.

Samal päeval peeti ka merikindluste vahelisi spordivõistlusi ja jalgpalli võistlust merikindluste ja Läti sõjalaeva meeskondade vahel. Viimane lõppes 4:1 merikindluste kasuks. Võistluste pealtvaatajaks olid ka meie ja Läti merijõudude juhatajad ühes kaaskonnaga.

Esmaspäeval 8. juunil vaadeldi veel meie sõjalaevastiku baasi ja kell 3 lahkus „Virsaits“ Tallinnast, et Osti pool Tallinnast õpesõitu sooritada, kust otsekohe Liibavisse tagasi sõitis, kuna kavatsesid viia Helsingi seekord teostamata jäi.

Küllasõit võimaldas sidet kahe sõprusriigi sõjalaevastikkude vahel veel enam süvendada ja teineteisega lähemalt tutvuneda.

Lgs.

Jutud.

Kolm kohalikku keelt.

VII.

Lahkaja Madli.

„Tere n'd ka, sõtsike! Kost Sa n'd esi sõidat kah? Kas käisit Villemil villu kraas'man vaih? Ma näe, Sul sääntse koti vankrin. Mugu villa-vai langa-kottes, oles na nigu veidukese väikse ollu enne.

Vast Sa iks muijjal käisit?

Kulle, sõtsike, sõts Sa mul iks oled? Ärä n'd minust iist salga üttegi. Ütlen'd, kas Miili iks naks mihele minemä vai? Ütle n'd iks, üttele, sõtsike? Mul jo väeegad veidutü aiga, sõtsike. Ma piä ruttu minemä Preäküllil. Peräküllil Juksil ollev ruun linalikku sadanu nink jala kabja päält ära niserdanu. Juks siss lasknu iks minnu kutsu, et ma s' toda niserdust arstissi. Tiiät jo esiki, sõtsike, et ku' ma eis iks pitsitā, ja vooli, ja rohtu pääle pane ja sõnnu tii haige pääle, siss kaos haigus kähku, nigu peoga võetu ökva. Mis ma n'd tost Sulle kõnela viil — Sa tiiät toda jo es'ki. Ku' Sul oll' naba är' nikastrunu ja es avita änt ei tohtre rohu, ei midägi, kui' ma s' eis' oma käega pääle vaoti ja sõnnu tei, ku' sai ökva terves. Mul om jo kate sisen säänte jõud ja, sõnnu tettä ma ka tiija. Ega's ma mõni posija ei ole, sõtsike. Ma ole jo iks väeegad Jumala pelglik inemine, mugu mul om Säitsme Moosesse sõna, kõik pühā sala-sõna. Nuu jah, sõtsike! Sa tiiät jo es'ki. Mul siss nüt, vaja öge ruttu minna, et muidu lätt kuri tuul sissie, siss om pal'u rassemp arsti. Hääd päiva, enne. Mul väeegad veidu aiga. Mugu Sa mulle iks es ütlegi viil, kas iks käisid Villemil villaveskil. Kulle, sõtsike, Sul Miili iks nakas vast mihele minemä vai. Na üttele iks? sõtsike, üttele iks: mulle või jo iks üteldä. Vai kui vast asja viil nii kindmä ei ole ja'i taha, et enneaigu küll müüdä kõnelama nakates, no s' ommete kellelegi kõnelama'i lää. Ma jo väikse jutuga inemine, kellele s ma kõnela, vai mis ilma rahval toda vaja ökva teeda. Kui õpetaja kantlist maha hõikas, es na s' kuule. Mis mul vaja lahata. Sa jo tiiät, sõtsike, ma ole jo sääntse kinnitse suuga inemine, nigu kala viin. Nu jah, noh. Poistega om nüt iks hädä küll! Ega's nüt posu nisutse ei ole, nigu ennempi, nüt ei või poissi suku usku änt. Kae, Peräku Roosi om nüt hädän. No vana Pöö oll' iks esi süidü kah, et latsele perra 's kae. Vanamiis mudku nohisi habemede, ku' va Mul'ka Ants tütre manu lõigas. Va Mai suurust' pääleki, et „näe, minu tüttär saa ruttu mihele, et lätt ökva pääkuuli ja mihele üte kõrraga!“

Na n'd läits sul mihele jah! Joba läits, hõika takast enne! Ei tiija, kellele ta n'd lätt, kas Kiiksil' mäsandile vai? Kes tu s' narritut tüttrikku tehtma vai võtma lätt?! Oles viil ollu ei tiija kui rikks, et vast rikkuse perast mõni taht vai võtt. A ku' rikkust ei ole, mis kullahuinik tu Roosi siss om, et timä mihele saa ikkā muudu — tüttrikust pääst ja emäst pääst, ku' tõse ei saa tüttrikust päästki. Kas siss nüt tüttrikust säänte pöud nakas, et ökva veerest võtma nakatas, nigu lina kakmist, et olgu latsega, vai ilma, üits kõik,

mugu ärä enne! Na 'i saa iks mihele änt, na 'i saa, ku laits joba om ja pal'l'ut raha ei ole.

A kos tu häbü, kui nüt piät pääkuuli minemä sääntse kõtuga, vai peräst viil latsega. Ja esi talu tüttär. Ku n'd õpetaja pist kõge kihlkonna rahva iin nuum'ma ja mõnitama, kas vast siss om vanal Maiel viil au jah, et timä tüttär sai ruttu mihele! Kae kos siss vana Pöö kuulsus! Nii ta om jah, sõtsike! Mugu mul ei ole aigu änt põrmugi — ma piä ökva juuskma. Ma piä viil minemä ökva täämpä Vaat'seppäle. Ma Sulle's ütlegi viil, et Vaat'seppä Jass o'll äsjä Pukan väega halvaste sadanu ja haiget saanu. Ma piä n'd kibede Vaat'seppäle laskma kaema, kas vast avitada saa.

Kae, nu masinga liikme oll'la Pukka kutsutu „ronijat“ maha võtma. Sa jo'ks vast tiiät, et na oll'la 14 peremihe pääle „ronija“ vällä tel'l'nuva osa pääle et siss om pessumassing omast käest ja 'i ole vaja Kul'la käest toda suurt lōkatsit san'tma kävvā, et õigel ajal ei saa ja rihepesmise jässe iks ildas stügise pääle ja vihma kätte, ja 'i saa kergele ikkā tallu man ja hobese tapp ärä ja kõik. Nüt siss läitsä kõik hään meelen Pukka massingat vasta võtma. Mugu kauba rong oll' kõvva ildas jäänu. See'ni siss peremihe hulgani nakanuva napsutama hääst meelest ja nal'la tegimä: kotin juuksma, päitse-sikka vedämä, karutantsu tants'ma, mustlast maadlema, konnapillma, nigu poisköse ökva. Küll oll' nal'la ja naaru saanu. Siss nakanuva tagurpidi telekrahvi tulpe otsa ronima. No hääst meelest, et oma „ronija“ tule, omma vana mihe nigu arust ärä olluva. Vaat'seppä Jas's ronininu tulpa müüda kõge kõrgembale (ta ju iks väega välgās ja kerge ihuga), mugu siss nakanuva käe libisama ja sadanu ökva pää pääle rukka. Ande peraine sõitse prillade Pukast ja kõnel. Jas's pantu pikāli põhu pääle vankride ja saadetu kodu. Ma's iks piä sinnä kaema minemä, et vast iks abi vaja. Sa jo tiiät, sõtsike, mul jo sääntse kae ja sõna. Ma's lää ökva, muidu ma'i jõvva igäl puul ärä kävva. Ma piä jo Prüüsil ka viil minemä. Siss hääd päivā, sõtsike! Hääd päivā! Vii tervisi kodu poole vüülmöldre härräle ja Miilile kah! Miili iks mihele minema nakas. Sa ei taha mulle küll üteldä. mugu mis Sa test ütletki — ma jo näe esi'ki: koti sääntse vankrin ja kõik. A konas pulma tuleva — kas enne vai perast Sut'se suurt pidu No te n'd iks sinnä lääti kah? Teid iks kutsutas, ega's vüülmöldret iks kutsmata 'i jäetä! Naa iks om säääl Sut'sel uhkes lānnu kah — ei taha änt vaesempidega tekkugi tettä, ega kokku puttuda. Koolitase latsi ja velle omma suure ahukaadi ja kohtuniku vai mis viil. Sõitvat liinan tõllan, nigu mõisasaksa ökva. Siss na sõitva vahel Sut'sele jälle kokku, et omma rikkust muile kah näidätä. Pidu siss säääl iks suurempa, kui muijjal pulma. Mugu pulma kutsutus iks vaesit kah, vai lähät esi jälle lapulises, a Sut'sele, kae, ei kutsuta — sööva ja

joova mugu esi. Mis ma's tast asjata kõnela ja aiga viida! Mul jo aig väega kippe .. Ma 'i tiija, mis tu Mikk piäs minust tahtma. Ma mõtle, et taht vast tütriku perast kõnelda. Ma suuvse tälle toona Kintar Marri tütrikus. Ta 's taha võtta, et Mari ollev väega tossuke, et tsuska vai nuijaga takast. Vast nüit kauples ärä. Tel tõne tütrik lätt nüit ärä — lätt mihele. Minevä pühapä ol'P joba maha hõigatu üte Arula poisiga — Uatsuskaja mant. Mul läits küll toona südä täis, et Mikk minu sugulast nii trots, mugu vai ma toda tälle näidatä tahtse: ma Mikult iks saa üits kõrd ütte, tõnekõrd tõist. Nüit ma's tahtse minnä jälle Mari peräst kõnelema, et vast nüit kauples ärä. Siss ma jälle midägi saa, et üttele, et „näe, Mikk, ma iks Sinu iist hoolitse — soovi Sulle tütrikku ja kõik“. Siss ta 's iks and jälle. Ta vähäkse kuri om, muidu iks va tahe miis.

Nujah näe, tiinjä tütriku, kel ei ole ei kaasavara, ei rikust, saava iks mihele, mugu talu tütre ei saa. Mis pimme ta n'd olge kah! Kas na istusse tagakambrin ja 'i saa mihele, nigu Seelsi Liine, Väitsna Liide, et om küll koolitetu ja rikka, aga mihele ei saa. Vai na siss läävä üle käte ja toova õhvilde. Konga Elmi, kuulet, om kah joba nii kavven, et Jakap-päiväs oedetas joba kodu. Olevat tõse viil kõvaste mehkeldanuva Onu-Juhani ümbre, et Juhani Elmi ärä võttas, mugu Juhani ütelnu, et „mis peräde koomitsaja mina ole, et mina piä tää nüit ärä võtma kõge vooriga Las võtku nu, kellega tulita lirvel'd. Mis minul tekku.“ Vanamiis iks meelitävet ja luppavet tuhat rubla kaasavara ja kõik. Eeva ollev lippe nigu sula või poisi ümbre, a Jämmepää, tu urätnik iks, tu jälle ähvärävät üits kõrd iks, et ta pand tu poisi istma, nii et ta endä tsias istus, kui türikku hääga 'i võta: tõnekõrd jälle ähvärävät latse toitmise raa vällamasma panna — mõni kolmsada kuuskümmend rubla, et talu tütar om ja talu tütre nar'r'mise iist tulep kallimp latsetoitmise raha massa. Mõtle ommete, sõtsike, kolmsada kuuskümmend rubla! Kost pois tu raha ommete võtt? Mugu Jämmepää kär'knu, et „kae, mina võtta tolle

raha poisil vai tolle renni vahelt vällä! Küll mina tiija!“, Olgu n'd ta pääle urätnik, Jumal ta iks ei ole, et tema võtt raha säält, kos toda ei ole. Kulla sõtsike, sõts Sa mul iks oled! Ega's Sina onteki toda ei usu, et Onu-Juhani Konga Ella latse man süidü om! Sa oled jo Juhaniit nännu küll. Kae, ta avit mineval stüsigel laatre laadel Koosiku Jürnal va lümbaku võigu Unikülä mihele terve hobese päha ära müvva. Sa näit' küll, sõtsike, sa ollit jo laadel — illus pikk pois ku'ts osi! Säänte hall kaabu oll pään ja peenike liina röivast pruun töbi ol'P sällan, esi iks kuraasit, et „Puka poisiki ei saa minu vasta, a Teid, hilpharakit ma lüü peoga mati täis!“ sa n'd näit toda küll. Kae tu samane ol'P onu Juhani Ku sand kedägi näet, sõtsike, sõts Sa mul iks olet, siss üttele ökva igäle üttele, et tu, mis na onu Juhani pääle ajava, om tühi lori, om kõik võls enne. Et onu Juhani om jo ku'ts ristimätü lats — timä' tiiaiki tütrikest midägi. Timä'i taha Ellast kuuldagi midägi, sest tidä tahtva jo kõik rikkaste taludetütte, et ta om illus pikk pois ku osi. Mis ta's tolle Ella manu pidit tükmä, et tütrikule laits soetada, kedä eis ei taha... Kulla sõtsike oota n'd ommete. Kas Sa n'd ökva minemä kihutat. Mul jo eis'ki nii kippe aig, mugu mul vaja viil Sulle midägi ütelda, sõtsike...

Vai ärä sõitse, sindre! Kae, Käre laanen om joba siini pall'u, Suuren palun om mustike joba valmis — oles ommete pakkunu, vast oles lubanu tuvva. Mugu ärä sõitse. Maretel ei ole umblemist prõlla, et oles vast sinnä umblema saatnu — Miilile iks vaja om midägi... Mugu vai timäl nüit tahtmist om vaesempa inemisega kõnelda, timä jo suur „vüülmöldre provva“. Oota, Sa „vüülmöldre provva“! Kas Sa arvat, et ma'i tiija, mis Sul kotun tettäs! Kae perra, kui kavven Su Miiliki asja omma! Vast om ka vooirin joba õige. Va Lahvak ol'P jo kõnelnu, et timä tahtnu kah „vüülmöldri prelit“ kombata, mugu üits ütelnu sisest puult vast: „Na Sinnu, kuradit, siia hunikus otsa viil õige vaja om „Na, vaata Sa mul! Vai oi lasc Sul sõnnagi änt suust — nii uhke joba. Oota sa, risu!“

Keelnurk.

A. Koerni vastuse puhul minu arvustusele.

Meie sõjakirjandus ei ole veel harjunud arvustusega. Ainult sellega on seletatav A. Koerni arvustuse minu artikli puhul, mis isegi on läinud nii kaugale, et on unustatud harilikud ajakirjanduses maksivad viisakuse nõuded.

Minu artiklil oli allkirjaks ainult minu nimi. A. Koern oleks pidanudki jääma ainult selle juure ja mitte sinna külge pookima tiitleid, mis minu allkirjal puudusid. Misjaoks sarnased üteldused nagu: „kindralstaablane oma kõrge pilguga“, ... „kindralstaabi tiitlit“ j. n. e. Sõjaväelase A. Koern peaks ometi aru saama, et see on ju terve kutseliigi mõnitamine, pealegi sarnase kutseliigi, kuhu meie kumbki ei kuulu. Sarnaste üteldustega „Söduri“ veergudel ei harrastata koguni mitte vastastikku arusaamist meie ohvitserkonnas.

Asjata A. Koern on püüdnud riivata ka meie kaitseväge Kõrgemat õppeasutust Kindralstaabi kursuseid. See asutus seisab ometi kahtlemata kõrgemal kõigist tõlgetest ja arvustustest. Pealegi A. Koern tunneb teda ainult nimepidi ja palja nime teadmine ei aita veelkuidagi viisikaasa A. Koerni tõlke väärtuse tõstmiseks. Kindel on, et A. Koerni õpib kusagil meie Vabariigi õppeasutustest. Ometi loen koguni ebasüüdsaks korruga kirjutama hakata: „seal ja seal õppiv A. Koern“, või ko-

guni „tulevane magister või doktor oma kõrge pilguga“, ehk ... „seal ja seal õppiv see ja see peaks ometi teadma j. n. e.“ Sarnased üteldused ei ole lubatavad juba meie üldises ajakirjanduses, veel vähem aga „Söduri“ veergudel kahe sõjaväelase vahel. Sarnaste kõnekäänude siht on läbipaistev kõigile, nimelt: olles võimetu midagi sisuliselt öiendama, apelleerida avalikkuse tunde teele, püüdes näidata end kannataja osas. A. Koern tahaks nagu ütelda:

„Vaadake, kuidas need kõrged seal ülekohut teevad mulle väikesele! Sellega klapi nii üliväga parteelik lõpp „ja mis võib tulla head sealt... j. n. e.“

Minu arvustus olla „sihilik“. See on õige. Ta on sihilik ses mõttes, et tal' oli oma siht, eesmärk. See oli: näidata püüda, missugused võivad olla tagajärjed, kui tõsine töö võetakse mitte küllalt tõsiselt. Ja seda on tehtud kõrgeimal määral käesoleval juhul: „Kahe kuu jooksul“, töötades ainult „aegajalt“, nagu A. Koern ise ütleb, trükki toimetada kõne all olev määrustik — see on otse muinasjutuline rekord sel alal.

Kuid meie ajal ei sünni enam muinasjutulisi kangelasgusid ja iga katse fantaseerida reaalloludega toob kaasa ainult sügavaid pettumusi. Tahtmata tõuseb küsimus: kuhu siis nii hirmsal kombel rutati? Oleme läbi saanud määrustikuta aastaid, miks ei voi-

Kaitseväe suvised õppused.

7. jalgväe rüg. kuulip. kompani
laskeharjutustel 1924 a.

dud oodata siis veel paar kolm kuud. Ma ei kahtle, et tagajärjed oleksid olnud siis sootu teistsugused.

A. Koern püüab näidata minu „õigekeelsuse pealiskaudsust“ ja huvitav: ainsa näitena sellekohta tuuakse ette asjaolu, et ma olla tarvitanud „Eesti õigekeelsuse sõnaraamatut“. On see siis tõesti nii suur kuritegu? Ehk ütleb siis A. Koern ka, kuidas peab nimetama tema enda õigekeelsust arvustatavas töös, mis baseerub suurelt jaolt o m a e n d a, sageli s a k s a õigekeelsusele!

Lõpuks mõne sõna nende näidete kohta, mis A. Koern on välja võtnud minu arvustusest.

„Järelikult“ A. Koern tahab kirjutada tingimata „j“ keskel — „järjelicult“. Mis on sarnase õigekirjutuse aluseks? Meie keelepraktikas sarnane viga parandatakse juba keskkooli õpilaste vihikudes, see pole ometi mingisugune „põhimõttelik küsimus“.

A. Koernile ei meeldi sõna „juht“, põhjus: ta seisab ju „Eesti õigekeelsuse sõnaraamatus“. Muu, mis ette toodud selle sõna vastu, ei või olla kuidagi viisi mõõduandev, sest eesti keel aina kubiseb sarnasist sõnust, kus mõiste väljendatakse ainult vastava sisemise hääliku muljeerumisega. Näiteid:

palk — palk	kann — kann
hall — hall	vaht — vaht
tall — tall	kaal — kaal j. n. e.
talv — talv	

Protesteerida sarnaste sõnade vastu tähendab eitada eesti keele olemasolu, tema omapärasusi ja isearalsusi. Sellega on kahtlemata arvestanud ka meie „õigekeelsuse sõnaraamatu“ väljaandjad. Mis puutub üldse „Eesti õigekeelsuse sõnaraamatusse“, siis A. Koerni rahustuseks olgu öeldud, et see raamat on selleks liig soliidilt välja antud, et teda oleks võimalik maha teha ainsa käeliigutusega. Ta on ametlikuks õigekeelsuse aluseks kõigis meie koolides ja a i n s a m a u t o r i t e e t s e l a l a l ka meil sõjaväes. Muu sead minu teada „Eesti õigekeelsuse sõnaraamatu“ poognaid korrigeeriti 16 korda enne nende trükki andmist; oleks huvitav kuulda, mitu korda tegi seda A. Koern oma töös.

Minu sisulised õiendused oleksid järgmised. Tõlge „Heereskavallerie — väeratsavägi“ on eesti keelele vastuvõtmatu ja nimelt järgmistel motiividel: Kõige pealt on küsitav, kuivõrra täpselt sõna „vägi“ annab edasi saksakeelse mõiste „Heer“. Meie ei tõlgiks ju mitte: grosses Heer — suur vägi, vaid „suur sõjavägi“, samuti:

Die Heere der Grossmächte — suurriikide sõjaväed

Unser Heer hat den Feind geschlagen — meie sõjavägi löi vaenlase j. n. e.

Tihti „vägi—väed“ tõlgib otse mõiste „Truppe“, näiteks: „Unsere Truppen sind kampfbereit“ — meie väed on võitlus valmis.

A. Koern tõlgib isegi (§§ 1—3):
Truppengliederung — väeliigendus
Truppeneinteilung — väejaotus, kuid
sealsamas:

Heeresgruppe väegrupp
Heereskavallerie — väeratsavägi
Truppenkavallerie — väeosade ratsavägi.

Kas võib A. Koern peale selle ütelda, mis on ta õieti tahtnud defineerida sõnaga „vägi — väe“?

Sarnane segadus on tulnud sõna vägi“ kurjasti tarvitamisest. Meie terminoloogias „vägi“ on nii kui nii üle koormatud tähendustega. Meil on:

sõjavägi	väliväed
jalgvägi	kindlusväed j. n. e.
ratsavägi	
insenerivägi	
väeliik	
väeosad	
väejuht	

A. Koernilt veel juurde:

väeliigendus	väeosade ratsavägi
väejaotus	väeratsavägi. j. n. e.
väegrupp	

Igalpool ei muud kui vägi ja vägi!

Mis ime siis, kui mõistet ja vahekorrad segi lähevad.

Pealegi, „väeratsavägi“ — „väe—vägi“ — kafoonia on otse kõrvulõikav.

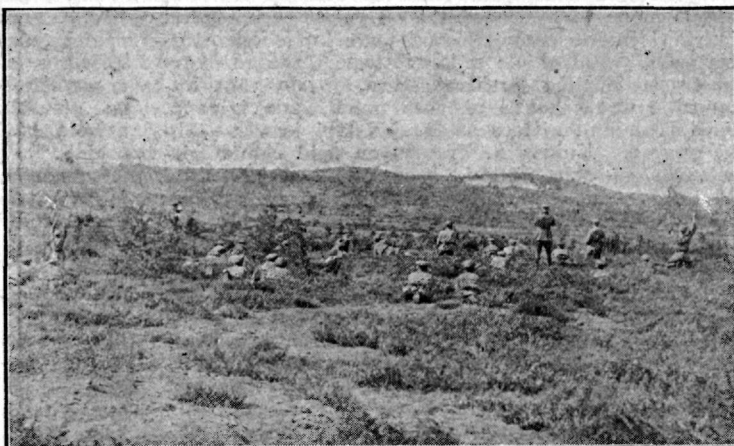
On ometi selge: eesti keele täpsuse ja ilu nimel sarnastest vormidest tuleb hoiduda, olgugi et selle all kannatab „Saksa keele terminoloogia süsteem“. Olen nimelt sügavasti veendunud: meil peab maksma ainult eesti keele terminoloogia süsteem, kas olgu tõlge saksa, vene või hiina keelest.

Sõna „jahieskadriil“ vastu keeleliselt ei või midagi olla, kuid meil on juba täiesti kodunenud sõna „hävitaja“. Uue sõna loomine, mis samuti tõlgitud võorkeelest, tooks kaasa ainult uusi raskusi selle mõiste omandamises. „Saksa keele terminoloogia süsteemi“ alalhoidmise nimel seda igatahes teha ei või.

A. Koern teeb pateetliku lõöginumbri minu ettepanekust tarvitada „ratsaväe luure“ asemel „ratsaluure“, kasutades siin jällegi juhust kõigile meele tuletada asutust, kus ma õpin. Sarnane käratagemine on koguni asjata. Tarvitada võib loomulikult mõlemad vorme. Kuid ühekülgus selles seisabki, et A. Koern on tarvitanud ainult „ratsaväe“ luure. Siit sarnased kakofoonilised vormid nagu „väeosade ratsaväe luure“ j. n. e. A. Koerni sisuline seletus rügementide ratsa luurkomandode luurest põhjaneb

Kaitseväe suvised õppused.

7. jalgväe rüg. kuulip. kompani laskeplatsil 1924 a.

arusaamatusel. Kust võtab A. Koern, näiteks, leiduse, et peatükis D (§§ 154—163) määrustikus kõneldatakse ainult „ratsaväe“ luurest ja ei mitte ka nende ratsaosade luurest, mis on antud ligi jalgväe rügementidele. Möiste „Aufklärung der Truppenkavallerie“ — „väeüksuste ratsaluure“ mahutab endasse kahtlemata kõigi nende ratsaosade luurtegevuse, mis on ligi antud diviisidele, rügementidele, pataljonidele.

Meie tegelikus keele praktikas ongi täiesti läbi lõõnud sarnased kõnevormid nagu:

„Diviisi ratsaluure on saadetud jooneni“....

„Ratsaluuret toimetada küladeni“....

„Ratsapatrull välja saata teeristini... j. n. e.

Peab siin ikka juure lisama A. Koernilt eelistatud „väe“.

§ 79 „In der Verteidigung“ on tõlgitud „kaitse ajal“. Kahtlemata on siin täpsem ja soodsam tõlkida kaitsel, mis puhul soovitasingi vastava käände lõpu. Samuti on meie keeles üldiselt läbi löõmas põhimõte: tarvitada käändelõppe partiklite asemel. Meie õigekeelsuses ei kirjutata enam:

sisu poolest selge, vaid „sisult selge“... § 264 „hoiab tõsise lahingu eest“, vaid „hoidub tõsisest lahingust“, „juhi poolt tehtud korraldus“, vaid „juhilt tehtud korraldus“

„minu poolt antud juhtnõr“, vaid „minult antud juhtnõr“.

§ 264... „lahingvalmisoleku poolest“, vaid „lahingvalmisolekult“.

Milles A. Koern näeb siin keelelisi „arusaamatusi“, seda peaks ta küll pikemalt seletama.

Mis puutub süntaksisse, siis A. Koern ainsa näitega — § 151 lõpulause (ainult lõpulause) toomisega tahab tõrjuda tagasi minult esitatud etteheited. See on asjata katse. Miks ei võta A. Koern

§ 151 tervikus — siis oleks pilt selge ja täielik! Lauseehituselt A. Koerni normaalvead on:

1. Pikemates lausetes lause alus- ja öeldisosad on täiesti segi paisatud, nagu seda praegu ei luba enam ükski õigekeelsuse grammatika.

2. Öeldissõna — verb on väga sagedasti ka kõige pikemates lausetes eraldatud teistest öeldisosadest ja asetatud lause lõpule nagu saksa keeles.

3. Liitverb öeldissõnana on lahutatud ja kumbki osa eraldatud terve rea teiste sõnadega.

4. Väga sagedasti ei ole mingisugust vahet tehtud täislause ja osalause vahel, täisobjekti ja osaobjekti vahel.

5. Kõige selle tagajärjel A. Koerni lausete konstruksioon sagedasti vastab palju rohkem saksa keelsele algtekstile kui eesti õigekeelsuse põhinõuetele.

Näiteid — nad on toodud arvustuses ja A. Koern ei ole ühtegi neist sisuliselt õiendanud oma vastuses.

Ta on nad vaid püüdnud kinni katta ilusa ütelausena „stiili viimistlemine“.

Kokkuvõttes A. Koerni vastus sisult ei õienda midagi. See on arusaadav, sest ei saa õiendada vigu, mis risti vastu käivad eesti õigekeelsuse reeglite. Rohkem enesekriitikat, siis autorile enesele selguvad tema teose rohkearvulised puudused. Neid on niivõrra palju, et nad töö nõrgaks teevad tema tervikus, jättes varju õnnestanud kohad, mis seal ka kahtlemata olemas.

A. Koern on ennemgi ühte ja teist kirjutanud — sootu paremini kui käesolev tõlge. Ma ei kahtle põrmugi: ta võib seda teha ka tulevikus — heal tahtmisel muidugi. Sarnase töö ilmudes olen esimesist ta vastu võtma lahtiste kätega. Käesoleval juhul ei saa aga seda teha kõige paremal tahtmisel. A. Traksmann.

Veel vastuseks A. Traksmann'ile.

Toimetuse lahke vastutuleku tõttu on minul võimalik samas numbris vastata.

Alguses pean kohe ütleva, et jääb täiesti arusaamatuks, kus ja kuidas olen tahtnud riivata kõrget õpeasutust, mis seisvat kahtlemata kõrgemal (A. Traksmann'i ütelus) kõigist tõlgetest ja arvustustest! (milleks võrreldakse Kindralstaabi kursusi tõlgetega?...A. K.). Ma ei kõnelenud mitte sõnagi Kindralstaabi kursustest. Ja siis mina tundvat neid kursusi ainult nimepidi ja palja nime teadmine ei aitavat kuidagi viisi kaasa minu tõlke väärtuse

tõstmiseks. Mis on sellega tahetud öelda? Minu arvates võib tõlke väärtust tõsta ainult tõlke enese parandamisega, kuid mitte Kindralstaabi kursuste lähemalt tundmisega või tõlke arvustamisega ehk arvustuste tagasitõrjumisega. A. Traksmann heidab ette minu vastuse närvilikkust, milles olla mindud väga kaugemale. Kuid kas ülaltoodud näited ei ütleva lugejale, et närvilikkus on vist vähe teisel pool. Kas mitte selle põhjus ei peitu asjaolus, et õiendasin sisuliselt A. Traksmann'i arvustust, nii et seda ümber lükata ei saa? Mittesisuliselt lubasin lõpuks

ainult mõne rea. Ka sellest on valesti aru saadud ja värvi juurde pannes loetud terve kutseliigi mõnitamiseks. Mul ei ole seda mõttesegi tulnud. Arvustusest loogilist järeldust tehes lubasin vähe muori enese kohta nähtuse puhul, mis igivana, alati kordunud ajaloos aastasadajad läbi ja vist jääbki püsima. Kuidas A. Traksmann neid ridu tõlgitseb, siit ja sealt üksikuid sõnu kombineerides, seda otsustagu lugeja ise. Kas mitte see ei ole apelleerimine, mida A. Traksmann ise tunnustab lubamatuks, apelleerimine mitte ainult avalikkuse tunnete poole; vaid otse mõjuvõimsa kutseliigi poole?

Samuti jääb mulle arusaamatuks, kunas ja kus olen tahtnud „Eesti õigekeelsuse sõnaraamatu“ maha teha ainsa käelgiutusega. Kui ma rääkisin ühest sõnast, et see toob juurde keelde ühesuguse kirjutusviisi, mis teiste sõnadega segi läheb ja sellepärast minule vastuvõtmatu, siis ei ole sellega maha tehtud sõnaraamat tervikus ega eitatud eesti keele olemasolu ja tema omapärasused ja iseäraldused, nagu A. Traksmann kategooriliselt väidab. Ta ise toob küllalt näiteid ühesugusest kirjutusviisist, mis segadust võib tekitada. Neid on õnnetuks meil keeles nii kui nii palju ja ei ole mingi teene neid veel juurde luua.

Ka ei taha ma tingimata kirjutada „järjeliikult“. „Õigekeelsuse sõnaraamat“ on kahtlemata põhjalik töö ja kindla süsteemi järele kokku seatud. Kuid kahjuks ei ole ta veel lõpuni ilmunud. Kui nüüd esimeses pooles ilmunud uuendused kohe tarvitusele võtta, siis kirjutame tähestiku esimese poole sõnad uue õigekirjutuse süsteemi järele, teise poole sõnad aga endiselt. Mina sarnast segu soovi tavaks ei pea.

Olen ka sügavasti veendunud, et meil peab maksma ainult eestikeele terminoloogia süsteem. Kuid kahjuks ei ole seda veel olemas. Meil on ainult endisest vene sõjaasjandusest laenatud terminoloogia süsteem. Meie peame kõigepealt tutvunema Euroopa keelte sõjaasjanduse terminoloogiaga. Alles siis suudame võrdluse teel vabaneda meile külge kasvanud võõrast terminoloogiast ja asuda iseseisva terminoloogia loomisele. Et aga suurem osa meie sõjaväe juhtidest Euroopa keeli vähe oskab, siis saavad nad selle terminoloogiaga tutvuneda ainult tõlgete kaudu. Sellepärast on väga tarvilik, et teatava aja jooksul tõlgetes saksa, prantsuse või inglise keelest jätame alles vastava keele terminoloogia. Nendel põhjustel jäin teadlikult saksa terminoloogia juurde, nagu eelmises vastuses lühidalt märkisin.

Kuidas vene terminoloogia, meile nii, ütelda sisse sõõnud, selle kujukaks näiteks on „hävitajate eskadrill“ kaitsmine A. Traksmanni poolt. Muu seas olgu öeldud, et esimeses arvustuses kirjutab A. Traksmann:

„Koguni halvad ja saksamaigulised on ka järgmised tõlked: Jagdgeschwader — jahieskadrill“.

Nüüd aga:

Sõna „jahieskadrill“ vastu keeleliselt ei või midagi olla, kuid meil on juba täiesti kodunenud sõna „hävitaja“.

Venekeelset sõjaasjanduslist kasvatust mitte saanud isikule ei tundu see sõna sugugi kodusena. Teda kuuldes tekib mul alati mingi ettekujutus hävitamisest, purustamisest, lõhkumisest või pommitamisest. Ainult vene „истребитель“ peale mõeldes saan õige mõiste kätte. Päälegi on see kurikuulus eskadrill „jahieskadrill“ mitte ainult saksa keeles, vaid ka prantsuse keeles, — escadrille de chasse, s. o. kahes sõjakirjandusele kõige tähtsam keeles.

(Amerikas nimetatakse jahilennukit speed scout või pursuit plane; Inglismaal „Bristol Fighter“ — aparaadi süsteemi järele).

A. Traksmann küsib, miks ei toonud mina § 151 näidet tervikus, siis olevat pilt selgem ja täielikum. Tervikus ei olnud seda mõtet korrata, sest nad on arvustuses eneses kõrvuti trükitud ja lugeja võib ise otsustada. Tahtsin ainult tähelepanu juhtida asjaolu peale, et A. Traksmanni ettepanek vea sisaldab.

Toon eelmise vastuse lisaks veel mõned vead ja vääratused A. Traksmanni arvustuses, mida aga tema mingipärast õigetenä ja parematena soovitab.

Führung — juhatus ei ole sellepärast soovitav, et üldises kõnes mõistetakse sellega kollektiivset isikut, näiteks aktsiaseltsi juhatus jne., kuna siin tähendab „Führung“ juhtimise tegevust, kuid mitte juhatust ega juhatuse tegevust.

Kuidas tõlgiks siis A. Traksmann „Leistung“ (kas saksa keelest laenatud sõnaga leistung, mida mõned meie kirjanikud on tarvitanud?). Ortskommandant, Offizier vom Ortsdienst (kas jälle vene дежурный kaudu garnisoni, koha või küla korrapidaja?) Ronde-offizier (Kas tahab jätta vene рунд või nimetada mõneks kontrolleerijaks ohvitseriks?). Siin võib väga hästi jääda Saksa terminoloogia.

„Kenntnis“ — teated ei ole õige. „Kenntnis“ tähendab teadmine. Teade on saksa keeles „Nachricht“.

Saksa keel ei tee vahet kahe taktikalise mõiste — kallaletungi ja pealetungi vahel, nimetates neid mõlemaid „Angriff“. Kuid sisuliselt eraldavad neid mõisteid ka sakslased.

§ 182, lhk. 53, esimene lause — mis on siin arusaamatu? Kui teatakse, et peale shablooniliste jaotatud eelpostide võib julgeolekut kindlustada ka väeosade ja üksuste asupaikade teatavalt kombineeritud valikuga ja võib olla teisigi vahepealseid kombinatsioone, siis on siin kõik arusaadav. Seda ei tea ainult need, kes tunnevad üksi vene välimäärustiku shabloonilist valvekaitset. Loodetavasti neid aga meie sõjaväe juhtide hulgas enam ei ole*).

§ 96 on segadus tekkinud sellest, et üks komandruukiveana on sattunud sõna „teedel“ järele üks rida allapoole sõnade „oma peale“ järele.

Mis puutub osasihituse ja täissihituse (A. Traksmann nimetab osahitust ja täisobjekt) tarvitamisesse, siis teeb A. Traksmann § 262 puhul kaks jämedat viga, nimelt: 1. Igalpool ei või osasihituse asemel tarvitada täissihituse, sest nad annavad lahku minevad mõisted; käesoleval juhtumisel on õigem tarvitada osasihitust. 2. Nominatiiv on ainsuses täissihituse vormiks ainult käskivas kõneviisis; siin oleks tässihitus: aja ja ruumi.

Keelevigadeks tunnistamisel tarvitab A. Traksmann järgmist mõttekäiku: keelevead on need, ja need, sest nende asemele tuleb eelistada teisi vorme.

Ka ei saa mina A. Traksmanniga nõus olla, kui ta arvustatava tõlke nimetab põhipanevaks tööks meie taktikaliste mõistete fikseerimise alal. Tõlge ei saa seda iialgi olla. Põhipanevaks tööks võib olla ainult meile kohaste ja omapärase taktika vormide põhjal kokkuseatud algupärane määrustik või eeskiri oma mõistete fikseerimisega ja terminoloogiaga. Kas mitte A. Traksmann ei ole arvustavale tõlkele annud üliisuure tähtsuse ainult selleks, et oleks õigustatud valjem arvustus?

*) Kuid veel 1922 aastal ohvitseride täiendavatel kursustel, kus julgesin taktika praktilise töö juures öösise peatuse julgeoleku korraldada osaliselt selle uue põhimõtte järele, tunnistas taktika lektor herra V. minu töö mitte küllalt rahuldavaks, põhjendades, et määrustikus, s. o. vanas vene määrustikus, polnud seda ette nähtud.

Kõiki eelmises ja käeslevas vastuses ettetoodud näiteid arvesse võttes, peab ikkagi paratamata järeldusele tulema, et arvustatud on arvustamise enese pärast, sest millega muidu seletada nähtust, et õiged vormid tunnistatakse vigadeks ja nende asemele soovitatakse vigaseid vorme.

Lõpuks olgu veel tähendatud etteheite puhul, miks selle tõlkega on nii rutatud, kuna ilma selleta

on läbi saadud aastaid, et peab tõesti kahjatsema, et see tõlge ei teostatud juba 1922 a. algul, kui saksa-keelne algupärane ilmus. Kuid asja lahendamise ei olenenud minust. Tõlkimine tehti mulle ülesandeks alles läinud aasta lõpu poole, ja teades suurt vajadust tema järele, püüdsin teda võimalikult rutem lõpetada, mis aga 1. detsembri sündmused siiski veel umbes ühe kuu võrra viivitasid. A. Koern.

Kroonika.

Baltiriike külastav Inglise sõjalaevastik.

Inglise sõjalaevastik, mis homme Helsingist Tallinna jõuab, koosneb II-sest kergeristlejate eskaadrist admiral V. A. H. Kelly juhatusel ja destroyerite flotiiist kapten Kenneth Macleod'i juhatusel. Külastava laevastiku lipulaev on ristleja „Curacoa“. Laevastik lahku Tallinnast 24. juunil ja jaguneb mitmeks osaks, sõites Riiga, Abosse ja Memelisse. Riiga sõidavad ristlejad „Curacoa“, „Caledon“, „Galliope“ ja „Cleopatra“, ja jäävad sinna kuni 1 juulini. Ristleja „Carysfort“ ja X-es destroyerite divisjon, mis koosneb destroyeritest „Versatile“, „Vancouver“, „Watchman“ ja „Walker“, sõidavad Memelisse, kuhu kuni 2-se juulini jäävad. Flotiili juhtlaev „Wallace“ ja IX-sas destroyerite divisjon, mis koosneb destroyeritest „Warwick“, „Whirlwind“, „Vortigern“, ja „Velox“, sõidavad Abosse, jõudes sinna 24. juunil, kuhu jäävad kuni 1-se juulini. Kõik 14 laeva jõuavad Oslosse 4. juulil ja jäävad sinna 9. juulini, kust lahkudes Torquaisse (Inglismaal) sõidavad.

Lipulaev „Curacoa“ lipukapteniks ja vanemaks staabi-ohvitseriks on kapten Pricket ja Admiral V. A. Howard Kelly sekretäriks ning laevastikus laekahoidjaks on kapten-major (lieutenant-commander) E. H. Wethey, O. B. E.

Inglise laevastiku Tallinnas viibimise puhul korraldatakse meie meriväelaste ja Inglise laevastiku meeskondade vahelised spordivõistlused. Spordivõistlustes esinevad Inglise vastu ka meie maaväelased, peaaesjalikult jalgpallis.

J. A.—n.

— Vabariigi Valitsus esitas Riigikogule vabadsõjast osavõtnud sõjaväelaste autasu põhjal maad saanud kodanikkude maatarvitamise seaduseelnõu, mille järele neile sõjaväelastele antakse maa põliseks tarvitamiseks või omanduseks. Maasaamise õigusest lahtiütlejale on õigus saada rahalist tasu 100.000 marga suuruses. Surma puhul on maa või rahalise tasu saamise õigus lastel, naisel või vanematel. Ajutise Valitsuse määruse põhjal autasuna maasaajad on vabastatud põlise rendi maksimisest, väljaostu korral aga intresside maksimisest. Maatükil asuvad hooned, mets, viljapuuaed jne. müüakse omanduseks üldistel alustel.

5.—8. juunini külastas Tallinnat mitteametlikult Läti sõjalaev „Wirsaitis“, mis Eesti vetes opereeris viibis.

— Tallinna õpetajate seltsi algatusel moodustati 7 liikmeline komisjon vabadsõjas langenud Tallinna õpetajate ja õpilaste mälestussamba püstitamiseks. Komisjonis on esitatud: haridusministeerium, linnavalitsus, ajakirjanikkude liit ja õpetajate selts.

— Tartu ülikooli anatoomia instituut korraldas antropoloogiliste andmete kogumise mereväes teenivate eestlaste, peaaesjalikult saarlaste ja hiidlaste, kohta.

— Sõjaministri käsu kirjalga anti kohalistele kaitseliidu kompanii pealikelele õigus korratute tekkimisel riigivastase elemendi poolt, ära kasutada maal puhkusele viibivaid sõdureid. Kaitseliidu poolt korraldatava häire puhul on viimased kohustatud ilmuma kohalise kaitseliidu ülema käsutusse ja selle kärke ning korraldusi täitma.

— 16. juunil saabusid külaskäigule Tallinna Poola sõjalaevad „General Haller“ ja „Komendant Pilsudski“.

Inglise laevastik külastab Tallinnat 22—24. juunini. Sel puhul korraldatakse 22. juunil „Kalevi“ väljal jalgpallivõistlus Inglise laevastiku ja Tallinna garnisoni jalgpalli meeskonna vahel ja järgmisel päeval Inglise laevastiku ja merejõudude koondatud meeskonna vahel.

— Lisaks endistele on käesoleval suvel oodata veel ka Prantsuse ja Inglise laevastikkude külaskäike. Seega külastaksid meid tänavu 8 riigi laevad (Läti, Poola, Inglise, Daani, Hollandi, Ameerika, Prantsuse, Itaalia).

— Meie mereväe orkester, R. Kulli juhatusel sõitis 13. juunil Stockholmi, kus ta messel kuu aega mängib.

— Sõjaminister kindral Soots tegi ringreisi Saaremaal, et tutvuneda kohapeal alluvate asustustega. Kuresaares pidas ta kõne „vabadsõja strateegiline ülevaade“.

— Riigivanema vastuvõtmise kohta Riias 9, 10 ja 11 mail seab Läti haridusministeerium kokku ülevaate hulga päevapiltidega.

— Umbes nädalapäevad viibis Eestis Inglise professor Simpson, kes viibib Balti riikides pikemal uurimisreisil. Prof. Simpson käis ka vabadsõja ajal Eestis, Briti välisministeeriumi volinikuna. Ta on tuntud, kui soe Eesti sõber. Eesti praeguse olukorra kohta andis ta väga kiitva otsuse. Rajariikidele kavatses prof. Simpson pühendada eri-raamatu.

— Hiinas, Shanghais puhkes väljamaalaste vastu sihitud mäss lahti, kus juhtsõna järele tegutsetakse: „Hiina hiinlastele!“ Jaapani ja Euroopa suurriigid on Hiina vetes olevatelt sõjalaevadelt väljamaalaste kaitseks umbes paartuhat meest maale saatnud. Hiina segaduste tekitajateks arvatakse enamlasti.

— Marokkos kestab vaenutegevus Prantsuse vägede ja mässuliste rüffide vahel raugematult edasi. Ka siin näib tegemist olema kommunistilise kihutustööga. Samuti süüdistavad prantsalsed sakslasi.

O. K.

Kaitseliitlane.

Kaitseliidule oma kodu.

Oma kodu tähtsust tunneb iga üksik isik ja ka iga organisatsioon; seltsidel on oma maja küsimus tihti ka eluküsimuseks. Ei ole mõeldav pikemaajaline edukas töö üüriruumides, kus ei saa talitada peremehena. „Oma tuba, oma luba“, ütleb kujukalt Eesti vanasõna ja see on täiel määral maksev organisatsiooni asupaiga kohta.

Rohkem kui ükski teine seltskondlik organisatsioon, vajab oma maja kahtlematult

kohtagi vahetama, siis ei saa olla juttu inimeste kodunemisest kaitseliidus ja lähemate sidemete tekkimisest kodaniku ja kaitseliidu vahel. Siis jääb inimesele tunne, et kaitseliit on mingisugune abstraktne mõiste, midagi, mis küll olemas, kuid mis ei tundu kindlana ja püsivana.

Oma maja, mis on kaitseliidu päralt, millest sellega teatud osa on ka iga üksiku kaitseliitlase omandus, loob kindla sideme orga-

Kaitseliidu maja.

kaitseliit, nii keskjuhatuse kui ka üksikud malevkonnad. Oma alalise kodu, s. o. oma maja omamine on kaitseliidul tarvilik nii puhtpraktilistel põhjustel kui ka selle suure moraalse mõju pärast, mis on niisugusel oma kodul.

Meie riiklikuks julgeolekuks on vajaline, et jääks püsima kaitseliit alaliselt, et ta suureneks arvult ja et kodanikud liituksid tugevamini kaitseliidu ümber, tunneksid olevat end seotud selle organisatsiooniga tugevate sidemetega.

Siin avaldub kaitseliidu oma kodu tähtsus kaitseliitlase hingeelule. Kui kaitseliidu malevatel ei ole oma maja, kui nad peavad asuma üüriruumides, peavad tihti asu-

nisatsiooni ja liikme vahel. Iga kaitseliitlane teab siis, et on teatud koht, kuhu ta võib sisse astuda oma inimesena, mis on ja alaliselt jääb tema kaitseliidu osa asupaigaks ja kogumiskohaks ning kust ta saab hädaohu silmapilgul varustust ja juhtnööre.

Niisugune teadmine mõjub inimese hingeelule kaitseliidu suhtes jaatavalt, loob usu kaitseliidu püsivuse ja jõusse. Hingeelulised momendid on aga eriti kaitseliidus mõõduandva tähtsusega. Vabatahtlikku kaitseorganisatsiooni, nagu seda on kaitseliit, suudab tarvilikul kõrgusel ja kooshoida ainult tugev sisemine kokkuliitmine.

Veel tarvilikum on oma maja kaitseliidule puhtpraktilistel põhjustel. Ei ole

mõeldav kaitseliidu tehnilise külje tarvilikule kõrgusele viimine ilma oma majadeta, kus võiks ehitada tarvilikud sisseseaded ühendusepidamiseks kaitseliidu alajaotustega, ladud, tehniliste abinõude, näit, soomusautode, tankide jne. asukohad.

Olles määratud peamiselt sisemise julgeoleku kaitseks, peab kaitseliit äkilise kallal tungi korral eriti linnades sündmusest silmapilkselt informeeritud olema ja kohe välja astuma. Niisugustel juhtumistel nagu seda oli 1. detsembri mässukatse, on poole tunniline hilinemine tihti saatuslik, mida pärast raske parandada.

Kiire ühenduse loomiseks kaitseliidu maleva juhatuse ja alajaotuste vahel on hädatarvilik signalisatsiooni sisseseaded, mis võimaldab kogu malevale alarmiga väljakutset anda. Kaitseliidu staabist, kui teatud linna kaitseliidu juhtivast keskkohast kuni kõigi alajaotusteni, lõpetades rühma ülemaga, peab olema ühendus signaaliga. Samuti peab traadiühendus olema riikliste asutustega.

Niisugune ühendus on loodud Soomes ja niisugune tuleb luua ka meil, kui soovime kaitseliitu tõesti nõuetavale kõrgusele viia. Selleks aga, et luua niisugust signalisatsiooni sisseseadet, peab olema oma alaline maja, kus saab ette võtta sellekohaseid tarvilikke ehitusi.

Samuti on loomulik, et iga linna kaitseliidu staabi juures asuvad relvade, laskematerjaali, sidumisvahendite jne. ladud ja soomusautode, tankide, sõiduaudode ja teiste suuremate võitlus- ja sõiduabinõude asukohad, kust neid saab kõige kiiremini tegevusse saata. Mingsuguse üüriruumi juures on kõike seda aga võimatu teostada.

Kaitseliidu maleva staap peab ühtlasi olema kindluseks, mida võimatu vallutada ja mis valitseb ümbruse üle. Loomulikult on esimene hoop vaenuliku väljaastumise korral juhitud kaitseliidu juhtivale keskkohale, et seda vallutada ja sellega halvata kogu linna kaitseliidu juhtimist ja tegevust. Selle tõttu peab staabi asukoht olema majas, mis oma ehituse poolest on raskelt vallutatav, vähemalt suudab kallal tungijaile vastu pidada, kuni kogu kaitseliit on välja ilmunud, võitluseks tarvilikud juhtnõidid saanud ja appi jõuab.

Oma asetuse poolest peab staabi asukoht olema niisugusel kohal, et võimaldatud on väljapääs igas sihis ja raske ühendusteid mõnekümne mehega ära lõigata või sõiduriistade teed kinni panna. Kujukaks näiteks kaitseliidu staabi ebasündsa kohana võiks tuua Tallinna Toompea. Seal oleks väljaastujatel tarvis sulguda ainult kaks kitsast tänavat ja kaitseliidu staap oleks kogu linnast ära lõigatud. Paaristkümnest mehest mõne

kuulipildujaga oleks küllalt, et ka suuremate kaitseliidu osadele Toompeale tungimist või sealt allapääsemist väga raskeks teha. Kuna võimaliku kommunistide uue väljaastumise puhul nemad oleksid esimesed väljaastujad, oleks kaitseliidu staabi Toompeale paigutamine olnud kommunistidele suure paremuse kätte andmine, sest ootamatu väljaastumise puhul vallutaksid nemad kaitsitud ühendusteid.

Ülaltoodust selgub, miks iga juhuslik maja ei ole kaitseliidule sünnis ja et võimatu on täita kõiki ülesandeid, mis kaitseliidule ette seab moodne kodusõja taktika, asudes mõnetoalises üüriruumis. Nendest kaalumistest välja minnes oli kaitseliidu keskjuhatusel esimeseks mureks kaitseliidu maja omandamine Tallinnas.

Kui kaitseliidu esimese maja ostmise puhul seltskonnas ja ka kaitseliidu ringkonnis nurinad tõusid, miks esimeses järjekorras maja osteti ja raha mitte relvade ja riidevarustuse muretsemiseks ei kulutatud, tuli see küsimuse liig pealiskaudselt otsustamisest. Keskjuhatuse maja ostmine oli tingitud ülaltoodud kaaluvatest nõudmistest ja oli täiesti otstarbekohane.

Kuid see oli kaitseliidu esimene maja. Millal võivad kõigi malevate staabid asuda oma majadesse. Esimeses joones on see tarvilik linnade malevatel.

Siin seisab seltskonnal ja eriti kaitseliidul endal ees suur ja raske ülesanne, mis siiski teostuma peab. Oma majad peab kaitseliit ehitama või ostu teel omandama ja selleks peab seltskond appi tulema.

Kaitseliidu majad võivad maal ja väiksemates linnades olla ka rahvamajadeks, neis võivad peale kaitseliidu enda ettevõtete ruumi leida ka teised seltskondlikud ettevõtted, kuid ehitatud peavad need majad olema kaitseliidu nõuetele vastavalt ja alati jääma esimeses joones kaitseliidu koduks.

Rõõmustaval viisil on oma maja ehitamine omal algatusel päevakorrale võetud paljudes kaitseliidu ringkondades maal, nii Petersi malevas ja Valgamaal Laatre ja Kuigatsi valla kaitseliidus. Vastavalt kaitseliidu põhikirja § 2 ettenähtud korrale, antakse viimastele kaitseliidu osadele juriidilise isiku õigused, et nad võiks kinnisvara omandada. Jääb ainult soovida, et algatus leiaks järeletegijaid ja et ettevõtted tõesti ka lõpule viidaks.

Oma kodu loomine on kaitseliidul küllalt raske, sest majade ehitamine tuleb läbi viia suuremalt osalt enda jõul. Kuid kindlasti leiab kaitseliitu koondunud loov jõud teid selle esimesejärgu tähtsusega küsimuse lahendamiseks.

Ed. Jürison.

Bolshevism ja kerensklus.

Lubame lahkesti ruumi alljärgnevale kirjutusele, milles antakse kujukas ülevaade kerenskluse ja enamluse (bolshevismi) arenemisest Venemaal.

Lähemas numbris toome kirjutuse sama aine üle Eesti kohta.

Toimetus.

Kommunistliku internatsionaali kesktäidesaatva komitee esimees Sinovjev esines 25. märtsil s. a. sama täidesaatva komitee laiendatud istungil ettekandega „Rahvusvahelised väljavaated ja bolsheviseerimine“.

Sinovjev näitab, et „bolsheviseerimise sisuks on kommunistliku partei õige organiseerimine ja õige poliitika ajamine selle partei poolt. Bolsheviseerimist ei saa mehaaniliselt läbiviia. Bolsheviseerimise teel on ees rida takistusi: osalt töölistes säilinud sotsiaaldemokraatlike traditsioonide näol, osalt puhtobjektiivse iseloomuga raskuste näol. Võitluse bolsheviseerimise eest läbiviimisel ja arendamisel peame töö raskuspunkti asetama tööstusrakukestele. Kõige paremad teesised ei maksa midagi, kui ei ole õiget organisatsiooni“. Sinovjev ütleb edasi: „Meile näis peale Vene revolutsiooni, et teistel maadel arenevad revolutsioonid umbes samuti nagu meil.“

Praegu on meil kõigil juba selge, et mujal nad läbi lähevad mingil määral teisiti, kui Venes. Ka kodanlus, ärge unustage, ammutas enesele õppust oktoobrist. Näiteks meile näis enne, et ka kõik teised maad elavad üle oma kerenskluse aegjargu. Praegu hakkab juba silmnähtavaks saama, et teistes maades kerensklus sarnasel kujul on vaevalt võimalik. Tuleme meelde kas või hiljutiste kodusõdade sündmusi Hamburgis ja Tallinnas. Need tõendavad, et nendes maades võib oodata mida tahes, ainult mitte meie kerenskluse lihtsat kordumist“.

Eestlastel, kes bolshevismi vägivaldse sissejuurutamise ähvarduse alles hiljuti üle elanud, tuleb te ravalt silmas pidada bolshevismi püüdeid ja agressiivset poliitikat. Ainult süstemaatiliselt ja visalt maksva pannes sarnaseid abinõusid, mis kommunismi idu laialilagunemist takistavad, võime peasta maa sellest praegusaja hirmsast haigusest. Bolshevism, kel midagi püha ei ole ja kes millegi ees seisma ei jää, lit-sub jultunult ja iseteadvalt edasi, kasutades ära riikide vähemagi nõrkuse ja hooletuse.

Bolshevism toob enesega kaasa alati kodusõja, riigi lagunemise, kõikide rahvaklasside üldise vaeseks jäämise ja nõrkenud rahva täieliku orjastamise käputäie kommunistlike internatsionaali juhtide poolt, kes väga hästi oskavad ehitada oma enese hea käekäigu üldise lagunemise pääle.

Omas kõnes 25. märtsil s. a. tähendab Sinovjev asjatundlikult, et bolshevismi paremaks abiliseks võimu haaramisel on kerensklus ühel ehk teisel kujul. Et eemaldada sarnaste paradematate vigade kordumist, tarvitseb meeletuletada, missuguste tingimuste saatel bolshevistid orjastasid suure ja tugeva Venemaa ja milles seisab kerensklus.

Bolshevistide mõjul muudeti juba revolutsiooni teisel päeval nõukogude häälekandja „Tööliste saadikute teataja“ pealkiri „Tööliste ja soldatide saadikute teatajaks“. Samal ajal ilmus nõndanimetatud I-se märtsi proklamatsioon sõduritele*), millele muu hulgas alla kirjutas ka sotsiaalrevolutsioonäride erakond, olgugi, et Es-Eride konverents järgmisel päeval selle üleskute kibedasti hukka mõistis, kui „äärmiselt ebaokohaselt kokkuseatud dokumendi, mis rahva hulka-

desse vastastikku usaldamatust ning vaenu külvab ja mis pealegi erakonna õiguslikkude organide teadmata välja on antud“. „Proklamatsioon“ oli juhitud vaenust ohvitserkonna kui terviku vastu, ilma mingisuguse erandita“. Es-Eride järele mõistis ka Tsheidse selle üleskute hukka kui „provokatsioonilise paberi, mis sõdureid ohvitseride vastu ässitab ja sotsiaaldemokraatlike organisatsiooni poolt alla on kirjutatud“.

Nõnda näeme, et revolutsiooni algusest juba vaatamata kõigi arusaajate ja vastutavate juhtide soovide peale, juhiti omavoliliselt bolshevistide intriigid tõttu sõjaväkke lagunemise vool. Vaatamata sellele, et „käsukiri Nr. 1“ kellegi poolt kinnitatud ei olnud, kuulutati ta tööliste ja soldatite saadikute nõukogu väikese vastutamata rühma poolt välja, tungis rindele ja tõi esimese suurema lahkeli sõjaväkke. Mitetarvitades energilisi abinõusid omavoliliste organisatsioonide vastu võitlemiseks, läks ajutine valitsus heatahtlikuse valeteele, mille eest paljud juba alguses hoiatavad ja mis hiljemgi eriti selgesti nähtavale tuli, kui Kerenski valitsuse etteotsa asus.

31. märtsil jõudsid Shveitsist Stockholm 30 Vene emigranti, nende hulgas Lenin ja Sinovjev, kes Saksamaalt plombeeritud vagunites läbilastid, kuna neid saatsid kolm saksa ohvitseri ja Shveitsi sotsiaaldemokraat — zimmervaldlane**) Platten. Enne ärasõitu võtits Lenin grupp vastu resolutsiooni, milles soovitas kohe rahu läbirääkimisi alata vaatamata, kas üldine olukord selleks kõlbulik oli. Lenin pidas Zürichis kõne, milles kujutas Kerenskit kardetava revolutsiooni äraandjana, aga Tsheidset kui isikut, kes ka äraandmise teele asunud. Saksa ajalehes, „Deutsche Tageszeitung“, tervitas krahv Reventilov seda liikumist, kui „Vene uut revolutsiooni“.

Lenini Venemaale jõudmisega läheb bolshevikide tegevus ärgemaks ja nende töö areneb hoogsalt. Nad algasid ägeda nakkava kihutuse omaas lehes, „Pravda“, mida trükiti valitsuse trükikojas: rekvireerisid keiserliku baleriini Kshessinskaja maja Kamennostrovsky prospektil ja avasid selle palkonli tribüüni bolshevismi kuulutamiseks. Et esialgu sidemete puududes nad ei saanud vahetumalt pääseda sõjaväkke, katsusid nad mõjuda sõjaväe pääle „Tööliste ja soldatite saadikute nõukogu“ kaudu, kes omakord püüdis mõju avaldada valitsuse pääle oma „kontakt-komisjoni“ läbi.

21. aprillil tegid enamlased esimese katse tööliste hulkasid tänavale tuua, et alata organiseeritud, sõjariistus võitlust.

Senini oli tööliste ja soldatide saadikute nõukogu tunnistanud ajutise valitsuse võimu, kuigi ainult nimelisel. Tema „kontroll“ ja „surve avaldamine“ valitsuse peale olid vaid „faktilised“, ja ei tugend seaduslikele alusele. Ministrite vastutavust enese ees nõukogu ei nõudnud. Ka valitsus, omalt poolt, vaatas ametlikult nõukogu ja enese vahekorra kui mõjuva, kuid ikkagi eraorganisatsiooni „toetuse“ peale. Kui teated „valitsuse ja nõukogu kahevalitsusest“ hakkasid otsaga jõudma Peterburist provintsi ja sõjaväkke, siis esitasid tulnud deputatsioonid valitsusele ärevaid küsimusi, pakkusid valitsusele oma toetust kõigi välispoolsete mõjutamise katsete vastu ja soovitasid tihti tööliste ja soldatite saadikute nõukogule mitte takistusi teha valitsusele Asutava Kogu kokkukutmise töös. Seda väeosade meeoleolu ja entusiasmni, mis uue korra makspanemine sõjaväes väl-

**) „Zimmervaldlane tähendab sotsialisti, kes osavõttis 1915 a. Schveitsis Zimmervaldeni lähedal ärapeetud kongressist ja kongressil vastuvõetud resolutsioon pooldas. Muu seas kohustas resolutsioon iga riigi sotsialiste tegema omal kodumaal ilmasõja lõpetamiseks ägedat sõjavastast kihutustööd. E. V.“

*) Tuntud „Päevakäsk Nr. 1“ nime all.

jakutsu, ei osanud ajutine valitsus t. ja s. saadikute nõukogu taltsutamiseks kasutada ja rahustas erutatud armeede esitajaid sellega et vahakord valitsuse ja nõukogu vahel on täiesti sõbralik. Iseäranis visalt rõhutas seda Kerenski, see „demokraatia pant“, kes veel 12-al aprillil 7-da armee delegaatidele seletas: „Ajutise valitsuse ja nõukogu vahel valitseb täielik ühine ülesannetes ja sihtides.... Ajutine valitus omab täiusliku kõikvõimu“. Kerenskit toetasid ministrite seast Nekrassov, Tenstshenko ka ajutise valitsuse alati kõikuv juht vürst Lvov.

18. aprillil avaldati valitsuse märgukiri liitriikidele, milles leidsid väljenduse valitsuse vaated sõja edaspidiste ülesannete ja sihtide kohta. Märgukiri andis bolshevistidele tänuiliku põhjuse esimeseks sõjariistus tänava meelevalduseks ajutise valitsuse vastu. 21. aprillil tulid Viibori raiooni töölised, kaardiväe Soome polgu tagavara pataljon, 180-da tagavara pataljoni kompaniid ja ka mõned teised väeosad Maria palee ette, kandes plakaate „Maha Miljukov“.

Juba 2. aprilli õhtul, avades valitsuse nõupidamise tööliste ja soldatite saadikute nõukogu täidesaatva komiteega, ütles vürst Lvov, et valitus on võetud kahtluse alla, et ta ei leia poolehoidu demokraatias, vaid leiab säältpoolt ainult oma autoriteedi uurista-

mist ja tegi valitsuse nimel ettepaneku valitsused maha panna ja anda ase teistele. Ajutine valitsus, kes ennast vastutavaks luges ainult Asutava Kogu ees ja vandunud oli Venemaal Asutava Koguni viia ja ainult Asutavale Kogule võim üle anda, tunnistas sellega juba siin parteiliste organisatsioonide arvamise „rahva tahtmiseks“. olgugi, et need organisatsioonid ei ühendanud isegi kõike demokraatiat, rääkimata teistest ühiskondlistest klassidest.

Valitsuse poolt 26. aprillil rahvale avaldatud üleskutses näidati, et „riigivalitsemise aluseks peab tema mitte vägivalda ja survet, vaid vabade kodanikkude vabatahtlikku alistumist nende eneste poolt loodud valitsusele. Ta otsib tuge mitte füüsilises, vaid moraalses jõus. Sellest ajast peale, mil ajutine valitus on võimul, ei ole ta kordagi taganenud nendelt alustelt. Ainustki tilka rahva verd ei ole valatud, tema tahtel mitte ühelegi ühiskondliku mõtte voolule ei ole ta teinud vägivaldset takistust....“

Ajutise valitsuse andeksandmata muretus, oskamatuse kasutada kätteusaldatud riigivõimu, toetudes mõistlikudele ja riikliselt mõlevatele rahvakihtidele ja bolshevistide ning teiste vastusetude organisatsioonide lõhkuvaile püüetele ja tegevusele mitte vastustamine viisid Venemaa täielikule lagneuamisele.

(Järgneb)

E. V.

Meie liitlane — Läti.

Läti kaitseliidu organisatsioonid.

Läti kaitseliit erineb arvuliselt ja oma sisemise organisatsiooniga meie kaitseliidust täiesti. Liitlase omakaitse organisatsioon on vanem ning arvuliselt meie omast suurem. Tegelikult moodustavad Läti kaitseliidu kolm organisatsiooni, millest ühine siht — kodumaa julgeoleku kaitse. Need on — „Aizsargs“i“ organisatsioon, „Tevijas Sargs“ ja mõlemi organisatsiooni toetajate ühing „Latvijas Aizsardzibas Biedriba“.

„Aizsargs“ on täiesti maa organisatsioon, linnas temal liikmeid ei ole. „Aizsargs“ tekkis aja-järgul, mil maakondades palju röövimisi ette tuli. Otsekohe sunduslikult käsutati ustavamad kodanikud politseile abiks. Kuna sellane politsei abijõud hädasunnil loodi, ei olnud esialgul liikmete vastuvõtmisel suuremat valikut. Aastate kestes on sest aga kujunenud võimas kaitseliit. Ta allub otsekohe siseministrile ning juhitakse sellekohase „Aizsargs“i“ osakonna ülema poolt. Praegu on selle juhatajaks kolonel Bolstein.

19 maakonna järele jaguneb „Aizsargs“ 19. rügemendiks, millised kohtadel vahetult alluvad maakonna ülemale, kes seega ühtlasi „Aizsargs“i“ rügemendi ülem. Rügemendid jagunevad, nagu regulaarväeski bataljonideks, kompanideks ja rühmadeks. Valitud juhatusi organisatsiooni üksuste päälükute juures ei ole. Liikmeid võetakse vastu sellekohase soovivaldusega ilma soovitatateta. Soovivaldused esitatakse valla kaitseliidu päälükule, kes selle ühes oma resolutsiooniga saadab rügemendi ülemale lõpuliikluse otsustamiseks.

Liikmeid „Aizsargs“is“ on praegu rohkem, kui meie kaitseliidus. Liikmed jagunevad tegev- ja toetajateks liigeteks.

„Aizsargs“il“ seni mingisugust põhikirja pole olnud, samuti ei saa organisatsioon enda olemasolu mingil seaduslikul vormil kindlustada. Nüüd on aga seimile esitatud reorganiseerimise eelnõu, mille järele ta omab kindlama organisatsiooni kuju, sest omast esialgsest staadiumist on „Aizsargs“ palju laiemale alusele nihkunud. „Aizsargs“ist“ on sündind tähtis

riigikaitse üksus, milline võimas väljaastuma igal sisemisel või välisel rahutusel.

Kuna organisatsioon tegutseb juba 1919 aastast ja liikmed, sõjanduslikult hästi ettevalmistatud, ei peeta nüüd harjutusi enam nii sageli kui meil. Selle asemel on sääl kavatsus sügise poole pidada suuremaid manöövreid paremate tegevohvitseride juhatusel.

Igal rügemendil on oma aastapäev, mida pühitsetakse traditsiooniliselt suurejooneliste pidustustega. Sel puhul korraldatakse ka igasuguseid sportlisi- ja laskevõistlusi, peetakse õppusi jne.

Propagandale pannakse „Aizsargs“is“ erilisel suurt rõhku. Seda teevad valitsuse ja seimi liikmed — alates presidendist ning ministritest, kes selleks rügementide aastapäivil ja muil pidustustel elavate kõnedega esinevad. Pidudele ning rahvakoosolekudele ilmumine on saanud valitsusliigetele meeldivaks kohustuseks — auasjaks. Samasugust traditsioonilist austust laiemate hulkade vastu näitavad teisedki seltskonna tegelased ja rahvajuhid. Igal pool propageeritakse Läti kaitseliidu kasuks. Siin juures aitab tuliselts kaasa „Tevijas Sargs“i“ organisatsioon, kelle otsekohene ülesanne „Aizsargs“i“ huvides teha laialdaseimat kihutustööd. „Tevijas Sargs“i“ liikmed, enamasti üliõpilased, sõidavad maal ringi alalõpmata selgitades, ja õhutades omakaitse mõtet. „Tevijas Sargs“il“ on juba üle maa 160 keskkoha.

Rahvas ja omavalitsusasutused aitavad kaitseliidu laienemiseks kõigiti kaasa. Täie sümpaatiat ja lugupidamist tullaakse talle igal pool vastu. Ja teisi oleks Läti omakaitse organisatsioon vaevalt mõeldav, sest riikliku toetust Läti kaitseliit ei saa. Rahvas toetab isiklike vastutulekutega, omavalitsused võtavad seks oma eelarvesse suu-

remad summad, korraldatakse pidusid jne. Kuid naabri organisatsioonis on kõik täiesti korras. Ehk küll liikmed omal kulul isegi relvarustust peavad soetama, on nad üle poole kogu kaitseliitlastest, endale suutnud vormi riided muretseda. Läti kaitseliitlase munder ei erine palju sõjaväelase omast — samasugune roheline kaitsevärvi, ainult müts ja krae tunnused — vähe erinevad.

Maal tegutsevad ka kaitseliidu ratsaosad. Neid on kahesuguseid. Ühed tarvitavad hobuseid ainult kiiremaks edasiliikumiseks — neid peetakse ikkagi jalgväelasteks, teised aga moodustavad täielikud ratsaeskadronid.

Ühes teiste kohustustega omale alluva rügemendi vastu, annab iga maakonna valitsus kaitseliidu rügemendile lipu, mille edasiandmine sünnib traditsiooniliste pidustustega.

„Tevijas Sargs“ — isamaa valgur — on teine ülitähtis organisatsioon, kel riigikaitse ja rahvakasvatamise alal kõrged ülesanded. Nimetatud organisatsiooni eriline ülesanne on propaganda abil kogu rahva, eriti aga noorsoo kasvatamine rahvuslikus ja isamaalikus vaimus, spordi ning kehalise kasvatus arendamine, riigiaate ja rahvustunde süvendamine, lähem koostöötamine kaitseliidu organisatsiooniga ning linnades valve- ja kaitsekohustuste täitmine.

„Tevijas Sargs“ kutsuti ellu siis, mil kaitseliitu, kui sellast omakaitse organisatsiooni, mõnel poolt eitama hakati. Liikmeteks on pääsjalikult üliõpilased ja tegevvaes teenivad ohvitserid. „Tevijas Sargs“ on oma märk ning iseloomulik omapärane müts, missugune sarnaneb meie pastorite omale — must, ilma sirmita.

Nimetatud selts ei olene kellest ega allu kellelegi, vaid on registreeritud samas korras, kui muudki seltskondlikud organisatsioonid. Samuti pole ta ärripuv poliitilistest vooludest ega valitsuse konjuktuuri muutustest. Ainult rahutuste kordadel on ta seotud sõjaministeeriumiga.

Liikmeteks võetakse vastu soovitud. Enne lõpulikku vastuvõtmist loetakse soovivaldaja kol-

meks kuuks kandidaadiks. Ka tulevad tal teha katsed laskmises ja rännakus. Alles siis võidakse teda täisõiguslikuks liikmeks vastu võtta.

Erilist tähepanu väärivad „Tevijas Sargs“ oma lasketiir, milline asub keset linna ja kus peetakse väga huvitavaid laskevõistlusi. Osavõtt sarnastest võistlustest on ülielav. Seltsil on ka omad klubiruumid — hästi avarad ja meeldivad.

Praegu on „Tevijas Sargs“ esimeheks kindralstaabi kolonel Ramot.

On huviav ära märkida, millise imeväärilise intensiivsusega arendatakse organisatsiooni tööd. Täie energiaga ja hoolega tehakse kihutus- ja õhutustööd kaitseliidu organisatsioonide kasuks. Sõidetakse maal ringi, esinetakse rahvakoosolekuil kõnedega — ühe sõnaga „Tevijas Sargs“ tehakse kõik, mis üldse võimalik riikliku ja kaitseliidu propaganda alal.

Läti kaitseühingu — Latviijas Aizsardzibas Biedriba“ otsekohene ülesanne on mõlemi nimetatud organisatsiooni aineiline toetamine. Seltsi liikmeteks on isamaalikul rikkamad kodanikud ning arukamad ärimed ja töösturid. Energilisemaid „L. A. B.“ tegelasi on härra Otland.

„Latviijas Aizsardzibas Biedriba“ väljaandel ja ülalpidamisel ilmub ka ajakiri „Aizsargs“.

Läti sisemises elus on sääselte kaitseliidu organisatsioonidel määratu tähtsus. Ta on kujunenud võimsaks rahva valvejõuks, kes valmis igal ajal väljaastuma igasuguse vaenlase vastu. Eriti palju on naabri kaitseliitlastel oma jõudu proovida tulnud jultunud röövbandedega, missuguste hävitamisel nii mõnigi kaitseliitlane reast välja langenud.

Et aga Läti rahvas omi kangelaslikke kaitseliitlasi austada ning nende teeneid hinnata oskab, seda tõendab nende alaline südamluk vastutulek ja helde toetav käsi kaitseliidu organisatsioonidele, missugune teguviis võiks olla hääks eeskujuks teistelegi väikerahvastele, kelle eest valvel seisab — kaitseliit.

—V.

Läti kaitseliitlasi külastamas.

Paremad muljed naabri organisatsioonist.

Miitavi, ametlikult Jelgava, sisekaitse rügemendi kutsel sõitis meie kaitseliidu esituskond Lätisse, et osavõtta nimetatud rügemendi lipu õnnistamise pidustustest, millised ärapeeti 7. juunil s. a.

Meie kaitseliidu delegatsiooni kuulusid: kaitseliidu ülem kolonel Roska, Tallinna maleva päalik kolonel-leitn. Pinka, Harju maleva päalik leitn. Suursõõt, Tartumaa maleva päalik kolonel-leitn. Unt ja Valga maleva päalik major Hiob.

Läti-Valgas olid külalistel vastas kohaliku kaitseliidu rügemendi ülem ning Riiaast väljasõitnud kaitseliidu instruktor Briedes. Viimane oli määratud külalistele ametlikuks saatjaks, kes meie esituskonnaga alati kaasas sõitis. Riias oli Eesti külalisi vastu võtmas Läti kaitseliidu ülem kol. Bolstein ühes oma staabi ning „Tevijas Sargs“ ja kaitseliidu toetajate seltsi (Latviijas Aizsardzibas Biedriba) esitajatega. Jaama ette oli ülesseatud Aizsargsi 5. rügemendist akumpani orkestriga. Rahvast oli kogunenud murruna naaberriigi külalisi vastu võtma. Orkester mängis Eesti hümmi. Südamlukult tervitas külla sõitnud Läti kaitseliidu ülem, millele vastas meie kaitseliidu ülem kolonel Roska. Järgmisena tervitas veel meie Riia saatkonna sekretär, allakriipsutades Eesti-Läti sõpruse tähtsust.

Võõrastemaja „Imperiaali“ paigutati külalised korterisse. Vähekeste puhanud, võeti ette visiidid meie saadikule Riias, siseministrile, sõjaministrile ning vägede ülemjuhatajale. Siseministri poolt korraldati külalistele eine, millest osavõtsid päle siseministri veel endine vägede ülemjuhataja Ballodis, saadik Seljamaa ning Läti kaitseliidu tegelased. Lauale olid asetatud kõrvuti Eesti ja Läti lipud. Eesti sõbraliku tervitusega esines Läti siseminister, millele vastas meie saadik Seljamaa. Edasi tervitas Eesti kaitseliidu esitajaid, naabri kaitseliidule kõige paremat soovides, Läti kaitseliidu ülem kol. Bolstein. Temale vastas kol. Roska.

Päale einestust mindi vaatama „Tevijas Sargsi“ lasketiiri. Plats asub väga ilusas kohas ning on eeskujulikult korras peetud. Ka meie kaitseliidu esitajad proovisid siin oma laskeosavust.

Edasi võeti ette tutvumiskäigu linna, säält mereranda ja mujale ilusamatesse paikadesse.

Järgmisel päeval — s. o. pühapäeval — andis külalistele eine „Tevijas Sargsi“ klubi, kus jällegs rida südamlikke kõnesid peeti. Siis sõideti autode Miitavisse — Jelgavasse, Semgali maakonda, kus samal päeval algasid kohaliku kaitseliidu rügemendi pidustused. Jelgava asub Riiaast 46 kilomeetrit eemal,

looduslikult väga ilusas kohas. Teel ühines meie saatkont Läti siseministri ja kindral Ballodiga, kelledega koos jätkus sõit Jelgavasse. Linnas olid ülesseatud Eesti ja Läti lippudega kaunistatud auväravad. Külalisi võtsid vastu kohaliku maakonna valitsuse esimees ja linnapea. Tänavas ääres seisis Aizsargsi ja Tevijas Sargsi org. moodustatud aukompani. Raporteeriti kolonel Roskale.

Et avaneks piltlikum ja ülevaatlikum vaade pidustuste platsile, asetused külalised kõrgele rõdule. Kaitseliitlasi oli kohal üle 700 mehe, enamasti vormis. Erariides esinejad kandsid kaitseliidu märke kuuel. Kohale jõudis president ühes sõjaministriga. Soojalt tervitas president Eesti kaitseliidu esitajaid. Paraadi ülevaadates selgus, milline hää ja tugev distsipliin kaitseliitlaste keskel valitseb. Algas lipu õnnistamine. Keset platsi oli ülesseatud pult, — tseremoniid korraldasid kaks vaimulikku. Lipu õnnistamiseks olid trükitud erilised laululehed. Kogu rahvas laulis muusikaga kaasa. Pääle õnnistamist löid naelu lipu vardasse — president, sõjamineister jt., kellede seas ka meie kaitseliidu ülem. Lipp anti edasi maakonna omavalitsuse poolt Semgali kaitseliidu rügemendile. Lipu ühte külge ehtis päälkiri — „Seisa ärksalt valvel kodumaa kaitseks“, teisel pool oli kaitseliitlase kujutus.

President pidas päevakohase kõne, mille lõppedes lasi Eestit elada. Orkester mängis Eesti hünni. Järgnesid tervitused veel sõja- ja siseministrilt ning teistelt; vastas — meie kaitseliidu ülem. Kõlasid eestikeelsed hüüud „Elagu Eesti“

Lipp üleantud, algas kaitseliitlaste tseremoniaalmarss presidendi ja külaliste eest mööda; kaks ratsaeskadrooni sõitis traavisõidus. Rahva osavõtt pidustustest oli üllatavalt elav. Linn oli täielikult lipuhtes, paljudes kohtades isegi Eesti lipud. Tänavate äärtele olid asetatud väikesed kooliõpilased, kes külaliste mööda sõidul lipukestake lehvitasid. Pidustuste lõpul sõitis president maakonda langenud sõjakangelaste mälestussamba avamisele ning külalised tutvunema kohalikkude omavalitsusasutuste sisemise korraldusega.

Pääle selle vaadati lähedal asuva kuulsal ajaloolisel lossi varemeid. Säält avanes kaunis vaade Semgali

lagendikule — Läti vilja salvele. Põllud on sääli väga hääd ja sügava kasvumullaga, — kasvatatakse pääasjalikult nisu.

Omaavalitsuste asutuste poolt oli korraldatud külalistele lõuna, millest osa võttis 600 inimest. Peeti hulk südamlikke kõnesid, millistest eriti eestisõbralik ja soe oli endise ülemjuhataja kõne. Vast siit selgus täiesti, millise kuumuse ja südamlikkusega tervitati naaberriigi külalisi ning elati kaasa kogu sellele suurpäevale. Meie kaitseliitlased kanti õlgadel autosse.

Säält paluti külalisi teatrisse, kuid hilise aja tõttu loobudi sellest ning tehti visiit kolmanda rügemendi kasiinosse. Nüüd — tagasi Riiga.

Emaspäeval sõideti Riist Segevolddi, mis asub 58 km. pealinnast. Külalisi võttis vastu kaitseliidu 5. rügement. Kohalikkude naiste poolt korraldati külalistele suurem auavaldus lillesajuga. Vaadati Segevolddi lossi varemeid, kus asub ka Läti kirjanikkude ühingu kodu. Tervitas ühingu esimees hra Blau, kes ühtlasi andis kujuka ülevaate lossi ajaloo. Lähedal asuvas talus võeti einet, mille olid valmistanud kohalikud naisorganisatsioonid. Üllatusena ehtis siin maja seinas ilustatud plakaat — „Elagu Eesti-Läti sõprus!“ Jällegi tervituskõned ja vaivustavad auavaldused.

Siis käidi vaatamas ka kuulsat Gutmanni koobast, suurt maaalust õõnsust, kus liivastele seintele „graveeritud“ hulk nimesid ja monogramme. Ka meie külalised jäädvustasid oma külastuse siia tähtedega E. K. L. Samas eelmises talus lõunastasid külalised. Siin kõnelesid Läti kaitseliidu ülem Bolsteni, kohaliku kaitseliidu rügemendi ülem ja hra Blau. Viimane tuletas omas kõnes meele vanu raskeid aegu, mil ta ise pikemat aega poliitilistel põhjustel Tallinnas vanglas olnud. Meeleolu koosviibimisel südamlilik ja suurepärane.

Külalisi jaama saatmas oli peaaegu kogu Läti päälinn, — annetati lilli, kõlasid eestikeelsed „Elagu“ hüüud ja tervitused. Ning siis tõi rong külalised tagasi Tallinna, kuhu jõuti kõige paremate muljetega.

—v.

KAITSELIIDU ELU.

Kaitseliidu staabi juurde propaganda ja kehalise kasvatuses osakonnad.

Kaitseliidu vanematekogu koosolek

peeti ära 11. juunil k. a. Koos: härrad K. P ä t s, prof. A. K o p p e l kindral-major E. P ö d d e r, kolonel J. R o s k a, H. L a u r i A. K o h v e r, A. S a a r, H. O r a v, J. J a k o b s o n, kolonel-leitnant U n t, kolonel-leitn. O. L u i g a, kolonel-leitn. J. V e n d e, kapten V. S a r s e n ja hra A. A n d e r k o p p.

Vanematekogu esimehe, samuti ka tema abiliste puudumisel, valitakse koosoleku juhatajaks Tartu maleva pääliku abi hra Orav. Protokolleerib kaitseliidu staabi ülem k. t. kolonel-leitnant J. Vende.

Esimesena punktina tuleb arutusele likvideeritud raudtee malevkonna palve — lubada teda uuesti eksterritoriaal malevkonnana tegutsema hakata. Ärakuulates raudtee malevkonna esitajaid, peab koosolek pikemate, põhjalikkude kaalumiste järele, arvesse võttes, et suurem osa raudteelasli liiga laiaili paisatud, puht sõjalis-taktiilistel põhjustel iseseisva malevkonna moodustamise mittevõimalikuks.

Ohvitseride kasiinode ja sõdurite kodude suhtes 1921 a. 1. juunil seadusega Nr. 44 (Seadus piirituse ja

viinamüügi seaduse muutmise ning täiendamise kohta), antud õigus otsustatakse kaitseliidu kodude ja klubide kohta mitte laiendada.

Kaitseliidu keskjuhatuse poolt esitatud kaitseliidu põhikirja § 11 muutmise võetakse vastu (vaata „Mõned uued otsused“).

Koosseisude läbivaatamisele asudes, võetakse vastu kaitseliidu juhatuse ja staabi koosseis nr. 1 keskjuhatuse poolt esitatud kujul, kuna malevate koosseis nr. 2 tehakse järgmine muudatus: suurendada nende malevate koosseisusi, kus pole ettenähtud kirjutajaid ja kellede staabid ei ole ühendatud Rahvaväe ülemate kantseleidega — ühe IV järgu kirjutaja kohaga.

Koosseisude arutamisel, keskjuhatuse poolt tehtud teadaanne — kutsuda ellu kaitseliidu staabi juures propaganda ja kehalise kasvatuses osakonnad eesotsas koosseisus selleks ettenähtud päälikutega, — leidis vanematekogu liigete poolt sooja poolehoidu.

Kaitseliidu 1925 a. eelarve võetakse vastu mõnede väikeste muudatustega. Suurendatakse pääasjalikult propaganda ja kehalise kasvatuses otstarbekes

ettenähtud summasid, vähendades sääl juures mõnd teist väljaminekut.

Sportlikeks otstarbeks ettenähtud summade arutamisel tehti keerkjuhatusele ülesandeks astuda läbi-rääkimistesse haridusministeeriumi ja spordi keskliiduga, et koos nendega väljatöötada kehalise kasvatuse otstarbeks teleriikline spordi platside kava ning pääle kava väljatöötamist esineda Vabariigi Valitsuse ees-palvega, et riigistatavaist kirikumõisa maist saaks üle-antud kaitseliidule spordi platside korraldamiseks vas-tavad maaalad, mida kasutaksid eeskätt kaitseliidu osad, koolid ja kohalikud spordi seltsid.

Mõned uued otsused

Kaitseliidu keskjuhatuse koosolekul 11. juunil.

Viiimasel kaitseliidu keskjuhatuse koosolekul tehti otsuseks kaitseliidu üldpäeva käesoleval aastal mitte pühitseda. Ainult juhtumisel, kui kaitseliidu embleemi väljatöötamisega nii kaugele jõutakse, et see lähemal ajal Vabariigi Valitsuse poolt võib vastu võetud saada, siis ärapidada kaitseliidu lipu väljaandmise päev, millest ka teiste linnade ja maakondade malevate esitajad osa võtaksid. Päeva kindlaks ei määratud, eeldades, et selle ärapidamine oleneb embleemi valmistamisest.

Kaitseliidu päeva pühitsemise kava juures võetakse vastu järgmine muudatus: lubada malevatele pääle üldise kaitseliidu päeva, pühitseda ka veel malevate aastapäivi, missugused malevate juhatuste poolt saaksid kindlaks määratud. Malevate lippude väljaandmine sünniks kohtade pääl ühenduses sellega.

Kuna keskjuhatusel kindel seisukoht, — eskterritoriaal malevkondi mitte lubada asutada, — lükati raudteelaste palve, lubada oma eksterritoriaal malev-

konda asutada, tagasi. Teatavasti on raudtee malevkond kord likvideeritud.

Juriidilise isiku õigused otsustatakse anda Viru maleva 1-se Rakvere malevkonnale ja Pärnumaa maleva Mõisaküla malevkonnale täies ulatuses nagu see kaitseliidu põhikirja § 2 ettenähtud.

Kaitseliidu põhikirja § 11 otsustatakse järgmiselt muuta ning sarnasena Vanematekogule hääkskiitmiseks esitada: „Kõikide kaitseliidu koosseisudes ettenähtud ohvitseride, samuti ka malevkondade päälkute ja nende abide ametkohtadel teenivad ohvitserid loetakse tegelikus kaitseväe teenistuses ja nende teenistus arvestatakse teenistusega administratiiv alal. Kõik teised isikud, kes nendel ja ka teistel kaitseliidu staabi ja malevate koosseisudes ettenähtud ametkohtadel teenivad, loetakse riigiteenijateks“.

Häire sireenid seatakse üles lähemal ajal.

Läinud nädalal jõudsid väljamaalt kohale kaitseliidu staabi poolt tellitud häire sireenid, missugused lähemate päevade sees ülesseatakse.

Sireenid, arvu poolest kolm, on kohale saadetud Saksamaalt „Siemens & Halske“ vabrikust. Nad maksavad 150.000 marka tükk ning igauks kaalub umbes 17 puuda. Sireenid töötavad 5 hobuse jõulise mootoriga elektrivoolu abil. Valju huluva hääle sünnitab tsilindrilise sireeni ülemises osas liikuv ratas, mil-line õhku tsilindrisse imedes paneb õhu lainetama. Hääle toon oleneb liikuva ratta kiirusest.

Seni oli üks aurujõul töötav häire sireen ülesse-atud linna gaasivabrik juures. Kuid sest ainukesest ei jätkunud kogu linna alarmerimiseks. Nüüd aga asetatakse vast kohale jõudnud aparaadid kolmesse eripaika, mis võimaldab kõike kaitseliitlasi korralikult tarvituse korral kokku kutsuda.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

Revue militaire française, 1. juunil 1925. — 1. Kas Saksamaa on teel miilitsaväe poole? C... — 2. Prantsuse ja Saksa kindlustused, kolonel Normand. — 3. Üks kohtamislahing, Virton (lõpp), commandant Grasset. — 4. Briti riik 1924 aastal, commandant Texier. — 5. Kas Marne lahing algas 24 tundi varem kui õigus? Robert Duche. — 6. Saksa koosseisude kulumine 1918 aastal, kolonel-leitnant Paquet. — 7. Sõjaväelised uudised väljamaalt. — 8. Raamatud ja ajakirjad.

Revue de Cavalerie, mai—juuni. — 1. Nekroloog: kolonel Fleury. 2. Instruktori taskuraamat, kindral Rampont. — 3. 4. ratsaväe diviisi manöövrite puhul Vahni laagris, kolonel-leitnant Flavigny. — 4. Ratsavägi Ctesiphoni juures (Irak, 22. novembril 1915), commandant Largher. — 5. Viimaste artiklite puhul ratsaväe lennukite kohta, kapten Schlessler. — 6. Ilmasõja ajal käsus sõjavägedele avaldatud kiitused väeosadele ja üksustele. — 7. Spordi kroonika. — 8. Bibliograafia. — 9. Ametlik osa.

Bibliograafia.

Ministère de le guerre. Instruction provisoire sur l'organisation du terrain. I-re partie. Selle pealkirja all on Charles-Lavauzelle Cie (Paris 124 Boulevard Saint-Germain) väljaandel ilmunud Prantsuse ametlik „Ajutine juhend maastiku organiseerimise (kindlustamise) kohta“, mis kinnitatud 12. septembril 1924 a. See juhend on lisa Nr. 3, 6. oktoobril 1921 kinnitatud „Suurte üksuste taktikalise tarvitamise ajutise juhendi“ juurde ja muudab ära 22. augustil 1917 kinnitatud „Juhendi maastiku organiseerimise kohta kõi-kide väeliikide jaoks“.

! Silmad siia !

Spordimehed!

Turistid!

Üus kuiv põletisaine

META ja META-NÕUD

iga turisti, sportlase, kaitsevälase j. n. e.

truu sõber,

sest tema ei plahvata, põleb ka niiskelt, alati puhas ja käepärast, supi-, munade-, tee-, kohvi-, sõjaväe toidu keetmiseks ja küpsetamiseks, lokikäärde ja laste piima soendamiseks j. n. e.

! Päeva tagavara vestitaskus !

! 1000 ×

1000 × !

parem teistest põletisainetest.

Saadav: A.-S. Eestimaa Apt. ja Rohu Kaub. Ühing.

„EPHAG“ is

TALLINNAS, Harju tän. nr. 41.

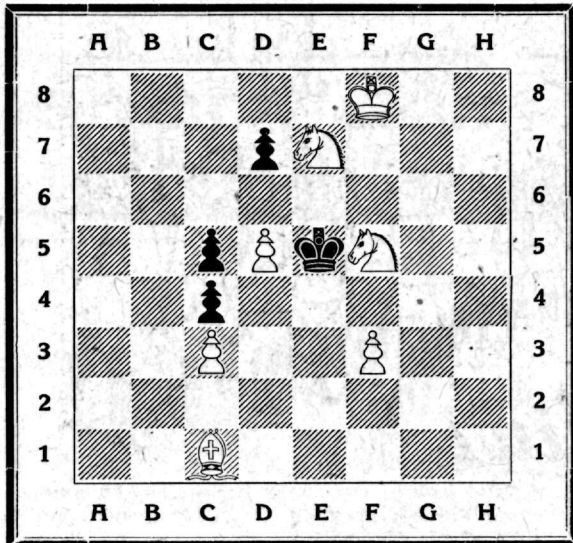
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 25.

Kokkuseadnud dr. S. Kljas (Tallinnas).
„Sõduri“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kf8, Oc1, Re7 ja f5, Ec3 d5 ja f3.

Mustad: Ke5, Ec4, c5 ja d7.

E = ettur = sõdur.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Helsingi—Tallinna malevõistlus.

Matshist, mis esimesel suviste pühäl Tallinna Mustapeade klubis korraldati, võtsid üldse 34 maletajat osa (17 Helsingist ja 17 Tallinnast). Helsingi võitis võistluse — tagajärjega 9:8.

Nagu dr. J. Rahm Helsingist meile teatas, ilmub järgmisel nädalal trükist „Suomen Shakki“ II jagu, mis ka Eesti maletateid sisaldab ja selletõttu meie maletajaid iseäranis huvitama peaks. Raamatu hind on 25 S. mk., kuid Eestis elutsevad maletajad võivad raamatu erandi hinnaga: 15 Smk., juurdearvatud saatmise kulud, saada.

Selle teose I jaost on veel eksemplare saada. Siiaamaani oli hind 25 Smk., aga dr. Rahm arvas, et ta võib ülejäänud I jao eksemplaarid ä 12 Smk. juurde arvatud saatmise kulud saata.

Et dr. Rahm maletoiimetaja Helsingi ajalehe „Uusi Suomi“ juures on, siis võib raamatuid tema juurest selle aadressi all tellida. Ka „Sõduri“ maletoiimetaja võtab tellimisi vastu (Tallinn, Narva-maantee 26, k. 6).

Raamat-teated.

Eesti Kirjastuse Ühisuse „Postimehe“ väljaandel on Tartus ilmunud K. Hintzer'i „Võimlemise seisakute ja harjutuste tabelid“ 12 tükki 56x71 cm. suured ühes kaasaskäiva 24 leheküljelise seletuskirjaga. Hind 350 marka.

Tähendatud tabelid on kaitseväge kehalise kasvatuse juhataja poolt soovitatud väeosadele ja üksustele omandamiseks. A. K.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn. Pagari tän. nr. 1.

Koguge kapitaali

ja kindlustage endid mustapäeva vastul Iga kokkuhoitud mark pange hoiule. — Hoiul kasvab raha ajajooksul mitmekordseks ja aitab meie majanduslist elu tõsta

Raha võtab hoiule

jooksvale arvele päeviti ja kuude viisi ning mitmesuguste tähtaegade peale. — Hoiusummade eest makset. ajakoh. protsenti

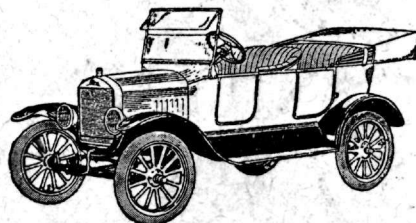
KOLMAS TARTU LAENU-HOIU ÜHIS.

Tartus, Suurturg nr. 8.

Iga sõdur ehk kaitseliitlane peaks oskama tarbekorral juhtida autot. Täielikud FORD auto eestikeelsed käsiraamatud heas tõlkes, paljude seletavate piltidega, trükitud väljamaal heal paberil, saada väikese tasu eest

FORD MOTOR COMPANY
VOLILINE ESITUS

A. ROSENWALD & Co.
TARTUS, Suur turg Nr. 8.

2223-10

H-ra Kiwi

Hiilgaval paraadil.

Söber kõigile: Kindralist — reameheni,
Tema ännab väljanägemise, mida iga sõjaväelane ihaldab.
Terve maailma sõjavägi tarvitab seda suurepäralist saapakreemi

'Kiwi'

Miskallis, see kaunis.

Ilmakuulsad Inglise

ROYAL ENFIELD

ja „DUX“

jalgrattad.

A.-S. Karl Schoeme

Tallinn, Pikk tän. nr. 19.

alkohoolita likööri ekstraktid

SIDRONI SODA

on võistluseta.

TALLINN, Valmu tän. nr. 1. — Telefon 5-19.

Soovitan suures valikus
kõiki seltsi

JALGRATAID,
jalgratta osasid

ning Prantsuse „Michelin“ ja Inglise „Bades Ltd“ sise ja välis kummisid odavate hindadega

Rud. Niibo

Tallinnas, Veneturg, „Kalevi“ kaubamaja 3.
Kõnetr. 30-66.

*Jalanõud
on nagu valatud
jalga*

Mehaanika, jalgrataste tööstus ja kauplus,

Kõnetr. 6-96.

— — Tartus, Rüütli tän. 13. — —
Osakond: „ESTO-SPORT“, Rüütli tän. 3.

Kõnetr. 6-96.

Soovitab oma ladudest jalgrataid, kõiki jalgratta osasid ja kummisid parematest ning kuulsamate vabrikutest, võistlemata odavamate hindadega. Kõiksugu sporditarbeid, Inglise kalapüügi tarbeid, õmblusmasinaid, kirjutusmasinaid ja nende tarbeid.

Ühtlasi võtame vastu

automobiilide ja kirjutusmasinate parandustöid ja emmaileerimisi.

Firma Ed. Otsing, Tartus.

Uus saadetus JALGRATAID kohale jõudnud.

Meeldiva välimusega, vastupidavad, kerge käiguga.

Tagavara osad mitmesuguste vabrikute jalgratastele.

Peale Saksamaa jalgratta tarvete veel laternad, kellad ja võtmed tuntud Inglismaa vabrikust „LUCAS“.

Inglis kalapüügi tarbed.

Kõnetraat 8-88.

W. F. AUSBERG,

Vene turg № 1.

Café LINDENI all.

EESTI PANK

Osakonnad kõigis maakonna linnades.

ARVETE SEIS 31. mail 1925 a.

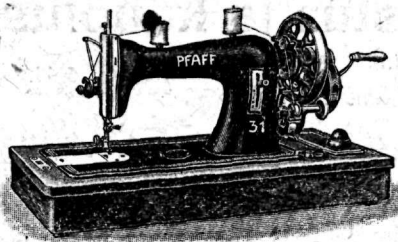
AKTIVA.

PASSIVA.

Kassa:		Põhikapital	250.000.000.—
a) pangatähed	491.349.100.—	Tagavarakapital	143.714.310.—
b) riigikassatähed,		Amortisatsiooni kapitaal	4.327.466,50
vahetusraha jne.	511.926.616.—	Pangatähed	2.250.000.000.—
	1.003.275.716.—	Riigikassa	2.691.804.419,50
Väärtpaberid	93.028.066.—	Hoiusummad	1.407.613.994.—
Kulla arve väljamaal	449.162.252.—	Väljamaa korresp. „Nostro“	113.589.783.—
Välisvaluuta	72.232.755,50	Korresp. välisval. „Loro“	204.508.462.—
Laenud välisvaluutas	253.194.856.—	Korrespondendid „Loro“	13.934.721.—
Diskonteeritud vekslid	1.659.473.808.—	Akkrediivid ja garantiid	536.993.834,50
Konto-korrent arved	3.497.656.938.—	Osakonnad	411.434.998.—
Akkred., garantiide ja muud laenud	691.990.745.—	Mitmesugused arved	388.074.718,50
Väljamaa korresp. „Nostro“	253.770.398,50	1924 aasta puhaskasu	256.925.800.—
Korresp. välisval. „Loro“	129.068.492.—		
Korrespondendid „Loro“	4.064,50		
Osakonnad	400.053.987,50		
Mitmesugused arved	170.010.428.—		
	8.672.922.507.—		8.672.922.507.—
Väärtused depoo	2.296.013.535.—		
Inkasso dokumendid	235.540.548.—		

JUHATUS.

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal.

Suurem ja vanem
õmblusmasinate,
jalgrataste,
 kudumismasinate, koorelahutajate ja
 tagavara osade äri

Soovitab nimetatud kaupsid kindla vastutusega suurematest Inglis, Saksa ja Rootsi soliidsematest vabrikutest

mõõdukate hindadega ja maksutingimustega.

Müük üksikult ja suuremal mõõdul.

Kr. SAAR & Ko.

Tallinnas, teater „Estoonia“ vastas; Tartus, Raatuse tän. nr. 2;
 Rakveres ja Jõhvis.